

Emmi Väkevä-Henttu

OPETTAJIEN LOMAUTUKSET OPPILAIKEN KOKEMANA ”Ei oo koskaan ahistanu niin paljon”

Opinnäytetyö

humanistisen alan ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Nuorisokasvatuksen johtamisen ja kehittämisen koulutus

2021

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tutkintonimike	Yhteisöpedagogi (YAMK)
Tekijä	Emmi Väkevä-Henttu
Työn nimi	Opettajien lomautukset oppilaiden kokemana "Ei oo koskaan ahistanu niin paljon"
Toimeksiantaja	Mannerheimin lastensuojeluliitto, Kaakkois-Suomen piiri
Vuosi	marraskuu 2021
Sivut	51 sivua, liitteitä 4 sivua
Työn ohjaaja	Katja Komonen

TIIVISTELMÄ

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata oppilaiden kokemuksia opettajien lomautuksista. Haastattelun avulla selvitin, miten oppilaat kokivat opettajien lomautukset ja millaisia vaikutuksia lomautuksilla oli oppilaiden kouluhyvinvointiin. Tavoitteena oli, että tutkimuksen avulla saatua tietoa voitaisiin hyödyntää päätöksenteossa arvioitaessa lomautuksien kannattavuutta.

Tutkimuksen lähestymistapa oli kvalitatiivinen eli laadullinen. Kohdejoukkona tutkimuksessa olivat oppilaat, jotka olivat kokeneet opettajien lomautukset Kouvolassa 2020. Tutkimusaineiston keräsin haastatteleamalla oppilaita (n = 6) keväällä 2021. Haastattelut toteutin teemahaastatteluin. Näin haastateltavien "oma ääni" pääsi parhaiten kuuluviin. Aineiston analyysin toteutin teoriaohjauksella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että oppilaat eivät voineet vaikuttaa opettajien lomautuspäätökseen. Oppilaat kokivat, että lomautusten aikana koulussa oli erilaista, kuin normaalisti. Esimerkiksi oppitunteja peruttiin, opettajaa ei aina ollut paikalla, ryhmäkoot olivat suuria ja ohjeet olivat epäselkeitä. Tuloksissa korostuu myös oppilaiden kokemus siitä, että koulussa oleminen oli kaoottista ja aiheutti lähes kaikille vastanneista ahdistusta, jännitystä, stressiä ja väsymystä.

Kokemuksena opettajien lomautuksia pidettiin huonoina. Vastauksissa oppilaat toivat esiin sen, että koulussa ei lomautusten aikana ollut opetusta, eivätkä he saaneet tarvitsemaansa tukea. Tästä syystä oppilailla oli lomautusten aikana vaikeuksia oppimisessa. Myös tehtävien tekeminen koulussa koettiin haasteelliseksi häiriötekijöiden takia (melu, rauhattomuus). Oppilaiden vastauksien perusteella opetushenkilöstön lomautukset vaikuttivat heidän oikeutensa saada opetussuunnitelman mukaista opetusta.

Oppilaat toivat esiin sen, että vaikean koronakevään jälkeen lomautukset tulivat huonoon aikaan. Opettajien lomautukset aiheuttivat oppimiseen aukkoja, joten niiden vaikutukset jatkuivat vielä lomautusten jälkeenkin. Haastatellut oppilaat toivat esiin huolensa lomautusten pitkäaikaisista vaikutuksista oppimistuloksiin.

Asiasanat: opettajien lomautukset, kouluyhteisö, kouluhyvinvointi

Degree	Master of Humanities
Author	Emmi Väkevä-Henttu
Thesis title	Teacher layoffs experienced by pupils "Has never been so distressed"
Commissioned by	Mannerheim League for Child Welfare, Southeastern Finland District Organization
Time	October 2021
Pages	51 pages, 4 pages of appendices
Supervisor	Katja Komonen

ABSTRACT

The purpose of this study was to describe pupils experiences of teacher layoffs. Based on interviews, it was possible to find out how pupils experienced teacher layoffs, and what impact the layoffs had on pupils well-being at school. The goal was to obtain such information that could be used in decision-making when assessing the profitability of layoffs.

The approach of the study was qualitative. The target group of the study were pupils who had experienced teacher layoffs in Kouvola in 2020. The research data was collected by interviewing pupils (n = 6) during spring 2021. The interviews were conducted as semi-structured interview. In this way, the own voice of the interviewees was best heard. The data was analysed with theory-based content analysis.

The results of the study showed that students could not influence the decision to lay off teachers. Pupils felt that during the layoffs the school was different than normal for example lessons were canceled, the teacher was not always present, group sizes were large and instructions were unclear. The results also highlighted that pupils found the atmosphere at school chaotic. This caused anxiety, tension, stress, and fatigue among almost all the respondents.

As an experience, teacher layoffs were considered negative. In their responses, the pupils pointed out that there were not teacher-instructed classes at school during the layoffs and that they did not receive the support they needed. For this reason, pupils had learning difficulties during the layoffs. Doing school tasks was also perceived as challenging due to distractions (noise, restlessness). Based on the answers of the pupils, the layoffs of the teaching staff affected their right to receive teacher's instruction according to the curriculum.

Pupils pointed out that after a challenging Covid spring, layoffs occurred at a bad time. Teacher layoffs created gaps in learning, so their effects continued even after layoffs. The students (interviewed) raised concerns about the long-term effects of layoffs on learning outcomes.

Keywords: teacher layoffs, school community, school well-being

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	KOULUYHTEISÖ JA KOULUHYVINVOINTI	8
2.1	Kouluyhteisö ja oppimisympäristö	8
2.2	Kouluhyvinvointi käsitteenä	10
2.3	Koronan vaikutus kouluhyvinvointiin	14
2.4	Opettajien lomautusten vaikutus kouluhyvinvointiin	16
3	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
3.1	Opinnäytetyön kohde ja kohdejoukko	18
3.2	Tutkimuskysymykset	19
3.3	Tutkimusote	19
3.4	Haastattelu aineistokeruumenetelmänä	21
3.5	Aineistonkeruuprosessin eteneminen	22
3.6	Aineiston analyysi	23
3.7	Tutkimukseen liittyvät eettiset näkökohdat	25
4	OPPILAIKEN KOKEMUKSET OPETTAJIEN LOMAUTUKSISTA	25
4.1	Tutkimustulokset	25
4.2	Koulun olosuhteet	26
4.3	Sosiaaliset suhteet	29
4.4	Mahdollisuus itsensä toteuttamiseen	32
4.5	Terveystila	34
4.6	Yhteenveto	36
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	37
5.1	Keskeiset tulokset ja pohdinta	37
5.2	Tutkimuksen luotettavuus	43
5.3	Jatkotutkimusehdotukset	46
	LÄHTEET	48
	LIITTEET	

Liite 1. Opettajien lomautukset nuorten kokemana – haastattelurunko

Liite 2. Haastattelutiedote

Liite 3. Huoltajan suostumus

Liite 4. Lomautusten koetut vaikutukset kouluhyvinvointiin

1 JOHDANTO

YK:n lasten oikeuksien sopimus (1990) luo perustan maailman lasten hyvinvointia koskevissa asioissa. Myös Suomessa sopimus luo suuntaviivat lapsipolitiikan kehittämiseksi. Kuntien rooli lasten hyvinvoinnin edistäjänä on suuri. Lakeja, jotka velvoittavat kuntia huolehtimaan kuntalaistensa hyvinvoinnista, ovat muun muassa kuntalaki (17.3.1995/365) ja terveydenhuoltolaki (30.12.2010/1326). Hyvinvoinnin edistämisen kuuluisi siis olla kuntastrategiassa huomioituna. Maakunta- ja soteuudistus sekä Lapsi- ja perhepalvelujen (LAPE) -muutosohjelma pyrkivät luomaan lapsille ja nuorille suotuisan kasvuympäristön sekä tukemaan koko perheen hyvinvointia. Lisäksi lapsi- ja perhepalvelujen (LAPE) -muutosohjelma korostaa kasvu- ja oppimisympäristöjen merkitystä lasten hyvinvoinnille. Olennaista olisikin, että lasten hyvinvointia luotaisiin ja tuettaisiin niissä ympäristöissä, joissa lapset aikaansa viettävät. (THL 2018.)

Taloudellisten tilanteiden vuoksi useat kunnat, kuten Kouvola, ovat hakeneet säästöjä lomauttamalla työntekijänsä. Yhtenä lomautettavana ryhmänä ovat tällöin myös koulujen opetushenkilöstö. Opetushenkilöstön lomautukset voivat heikentää oppilaan oikeutta turvalliseen oppimisympäristöön ja oppilaan oikeutta saada opetussuunnitelman mukaista opetusta. On selvää, että yksi opettaja ei pysty vastaamaan useassa eri tilassa olevan ryhmän turvallisuudesta.

Kouvolan kaupunki haki säästöjä kohdistamalla lomautuksia lähes kaikkiin peruskoulun opettajiin syksyn 2020 aikana. Vuosi 2020 oli muutenkin poikkeuksellinen, sillä koronaepidemia vaikutti nuoriin suuresti. MIELI ry:n valtakunnalliseen Kriisipuhelimeen tuli vuonna 2020 enemmän puheluita kuin aiempina vuosina. Nuorten soittajien määrä on kasvanut eniten. Koronakevät lisäsi myös nuorisotyöttömyyttä merkittävästi. (THL 2020). Koronaepidemia oli haasteellinen monelle nuorelle ja oppimisvajeita pääsi valitettavasti syntymään. Koronakriisi lisäsi eriarvoisuutta lasten ja nuorten keskuudessa ja nosti esiin myös huolen syrjäytymisen kasvusta. (STM 2020.)

Oppilaiden kouluhyvinvointi koetaan tärkeänä asiana ja se mainitaan useissa lapsia koskevissa laeissa. Perusopetuslain (21.8.1998/628) mukaan

oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, oppilaan-ohjausta sekä riittävää oppimisen ja koulunkäynnin tukea heti tuen tarpeen ilmetessä sekä oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaan kunnan on taattava oppilaalle riittävästi tukea koulunkäyntiin. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (30.12.2013/1287) tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä.

Kouluhyvinvointi on laaja käsite ja monesti se nähdään koostuvan useista eri tekijöistä. Kouluhyvinvointiin vaikuttavat muun muassa opiskeluympäristö ja sosiaaliset suhteet. Myös kannustuksen ja ohjauksen merkitys on suuri. Koettu kouluhyvinvointi on tärkeää siitä syystä, että se vaikuttaa nuorten yleiseen hyvinvointiin. Kevään 2020 poikkeusolot etäkouluineen, syksyn 2021 koronarajoitukset, sekä Kouvolassa opettajien lomautukset kuormittivat niin oppilaita, koteja kuin opetushenkilökuntaakin. Kouvolan yläkouluikäiset ja toisen asteen opiskelijat kokevat kaupungin lomautukset jo toistamiseen. Kouvolan lapset ja nuoret ovat tämän takia eriarvoisessa asemassa verrattuna muiden paikkakuntien lapsiin.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata oppilaiden kokemuksia opettajien lomautuksista Kouvolassa syksyllä 2020. Tarve työhöni on tullut Mannerheimin Lastensuojeluliiton (myöhemmin MLL) Kaakkois-Suomen piiriltä. Heidän toiveenansa on saada oppilaiden ääni ja kokemukset opettajien lomautuksista kuuluviin. Teemahaastattelun avulla selvitän, miten oppilaat kokevat opettajien lomautukset syksyllä 2020 ja millaisia vaikutuksia lomautuksilla on oppilaiden kouluhyvinvointiin. Tutkimuksen lähestymistapa on kvalitatiivinen eli laadullinen. Aineiston analyysi on toteutettu teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä.

Tavoitteena on, että tutkimuksen avulla saatua tietoa voitaisiin hyödyntää päätöksenteossa arvioitaessa lomautuksien kannattavuutta. Toivon myös, että opinnäytetyön tutkimustulosten myötä päättäjät ymmärtävät, että kaikissa päätöksissä, jotka koskevat lapsia, olisi ensin tehtävä lapsivaikutusten ennakoarviointi. Lapsen oikeuksien sopimuksen ja sitä kautta Suomen lain mukaan lapsen etu on asetettava ensisijalle kaikissa lapsia koskevissa toimissa. Myös

opetussuunnitelman (POPS 2014) mukaan oppilaille tulisi tarjota kokemuksia siitä, että heitä kuunnellaan ja arvostetaan.

2 KOULUYHTEISÖ JA KOULUHYVINVOINTI

2.1 Kouluyhteisö ja oppimisympäristö

Suomessa kaikki lapset käyvät koulua. Lain mukaan kaikkien lasten täytyy saada perusopetus. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (POPS 2014) mukaan kouluyhteisö voidaan nähdä oppilaiden, opettajien ja muun henkilökunnan muodostamana työyhteisönä. Kouluyhteisöllä on tärkeä merkitys lasten elämässä, sillä koulu on paikka, jossa lapsi viettää valtaosan ajastaan päivisin. Koulu vaikuttaa siis laajasti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tästä syystä myös oppimisympäristöllä on suuri merkitys lasten terveyteen ja hyvinvointiin. Myös Pippuri (2015, 102) ja Konu (2002, 64) ovat todenneet koulun olevan yksi merkittävimpiä ympäristöjä lasten elämässä. Tämän perusteella koulua voidaankin pitää yhtenä lasten kasvuyhteisönä.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (POPS 2014) mukaan kouluyhteisö ohjaa oppilaita ymmärtämään, että jokainen oppilas voi vaikuttaa omalla toiminnallaan niin omaan kuin toistenkin hyvinvointiin, terveyteen ja turvallisuuteen. Sen mukaan myös oppimisympäristöjen kehittämisessä tulisi ottaa huomioon kouluyhteisön ja jokaisen oppilaan kokonaisvaltainen hyvinvointi. Lapselle on tärkeää kokea kuuluvansa kouluyhteisöön ja tulla hyväksytyksi muiden oppilaiden johdosta (Auvinen 2019, 14).

Suomalaisella perusopetuksella on siis opetus- ja kasvatustehtävä. Näiden lisäksi koulun tehtävänä on myös oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen. Oppimista ja hyvinvointia edistävän koulutyön järjestäminen on siis kaikkien koulun aikuisten vastuulla. Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (2013/1287, § 2) mukaan koulun tarkoitus on edistää oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä.

Kiilakoski (2012, 48) on todennut, että koulu on yhteisöllisen oppimisen ja kansalaiseksi kasvun paikka sekä työskentely-ympäristö, jossa on tarkoitus oppia. Koulu vaikuttaa jokaisen nuoren elämään, sillä koulussa lapset viettävät suuren osan ajastaan. Koulussa syntyvät kaveriporukat ovat tärkeitä hyvinvoinnin

lähteitä nuorille. (Kiilakoski 2012, 48.) Ahokas-Heikkisen (2017, 64) tutkimuksen mukaan koulun aikuiset pitävät koulua hyvänä kasvatusalustana. Koulun aikuiset kokevat, että koululla ja koulussa vietetyllä ajalla on suuri merkitys oppilaille.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (POPS 2014) mukaan osallisuutta tukeva, tasa-arvoinen toiminta kouluyhteisössä kasvattaa oppilaita olemaan aktiivisia kansalaisia. Kouluyhteisössä oppilaat kasvavat tasa-arvoiseen vuoropuheluun ja osallisuuteen. Oppilaskuntatoiminta on yksi merkittävä oppilaiden osallistumisen mahdollistaja. Lisäksi kouluyhteisössä oppilaat saavat kokemuksia vuorovaikutuksen merkityksestä ja kehittävät sosiaalisia taitojaan. Osallisuus on jokaisen lapsen oikeus. Edistämällä osallisuutta vähennetään eriarvoisuutta. (THL 2019.)

Piispanen (2008) on tutkimuksessaan selvittänyt hyvään oppimisympäristöön liitettäviä käsityksiä. Tutkimuksen tuloksista nähdään, että oppilaat, vanhemmat ja opettajat painottavat eri asioita tarkastellessaan oppimisympäristön hyvyyttä. Hyvää oppimisympäristöä kehittäessä tulisikin huomioida kaikkien näkemykset hyvästä oppimisympäristöstä. Oppimisympäristö on paljon muuta kuin pelkkä koulurakennus. Lapset viettävät suuren osan päivistään koulussa ja tästä syystä oppimisympäristöjen tulee vastata oppilaiden tarpeita. On kuitenkin muistettava, että suunnittelun lähtökohtana tulee pitää koulun tavoitetta opettaa ja kasvattaa. Oppimisympäristön merkitys on suuri, sillä parhaimmillaan hyvä oppimisympäristö auttaa oppimaan ja kasvamaan turvallisessa ja tasapainoisessa ympäristössä. Tällaisessa ympäristössä jokaista jäsentä arvostetaan hänen omista lähtökohdistaan käsin. (Piispanen 2008, 194, 198.)

Leskisenojan (2017, 15–17, 189) mukaan opettajat ovat oppilaan näkökulmasta koulun tärkeimpiä aikuisia. Oppilaat viihtyvät koulussa, jossa heillä on hyvä olla. Lasten myönteisiä koulupolkuja voidaan edistää tarjoamalla lapsille turvallinen ilmapiiri, välittävät opettajat sekä hyvät kaverit. Kouluviihtyvyys ja kouluhyvinvointi ovat tärkeässä asemassa, sillä hyvinvoivat oppilaat ovat sitoutuneita koulunkäyntiin ja menestyvät muita paremmin. Näin ollen hyvinvointi opetukseen käytetty aika ei mene hukkaan, vaan parhaimmillaan täydentää ja tehostaa oppimista. Leskisenoja (2017, 15–17, 189.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (POPS 2014, 16, 29, 30) mukaan oppiminen koulussa tapahtuu vuorovaikutuksessa oppilaiden, opettajien ja muiden aikuisten sekä eri yhteisöjen ja oppimisympäristöjen kanssa. Oppimisympäristöillä tarkoitetaan siis koulun tiloja ja paikkoja, joissa opiskelu ja oppiminen tapahtuvat. Jokaisella oppilaalla on oikeus turvalliseen ja terveelliseen oppimisympäristöön. Näiden lisäksi oppimisympäristöjen tulee edistää oppilaiden ikäkauden ja edellytysten mukaista tervettä kasvua ja kehitystä. Oppimisympäristöjen tulee olla oppimista tukevia. (POPS 2014, 16, 29, 30.)

2.2 Kouluhyvinvointi käsitteenä

Koulu vaikuttaa jokaisen nuoren elämään. Koulu voidaan nähdä kasvuyhteisönä, joka on hyvinvointia rakentava yhteisö, joka voi parhaimmillaan tukea lasten kasvua monella tavalla. Kouluhyvinvointia määrittää paljolti oppilaan ja opettajan välinen suhde. Opettajat ovat oppilaiden näkökulmasta koulun tärkeimpiä aikuisia. Viime aikoina kouluissa on kiinnitetty oppimisen lisäksi yhä enemmän huomiota hyvinvointiin. (Kiilakoski 2012, 12, 46.) Myös Pippuri (2015, 102) on todennut, että koulu on merkittävimpiä ympäristöjä lasten ja nuorten arjessa. Suomalaisella perusopetuksella on opetus- ja kasvatustehtävän lisäksi myös oppilaiden hyvinvoinnin tukeminen.

Koulu on paikka, jossa lapsi viettää aikaa enemmän, kuin missään muualla kodin ulkopuolella (Leskisenoja 2017, 20). Ahtola (2016, 14) on todennut, että mikäli yhteiskunta haluaa vaikuttaa tulevien sukupolvien hyvinvointiin, onnistuu se parhaiten juuri koulussa. Ahtolan (2016) mukaan lapset oppivat, kehittyvät ja kasvavat niissä vuorovaikutussuhteissa ja tilanteissa, joissa he aikaansa viettävät. Voidaan siis ajatella, että parhaimmillaan hyvinvointia syntyy kohtaamisissa. Lapset kehittyvät ja kasvavat vuorovaikutuksessa ja siksi jokainen hetki voidaan nähdä hyvää tuottavan kohtaamisen mahdollisuutena.

Parhiala (2020) on todennut, että hyvinvoinnin on tunnustettu ennustavan oppimistuloksia. Kouluaikaisella hyvinvoinnilla on myös nähty olevan pitkäaikainen vaikutus suuntaamaan koko loppuelämää. Lapsen oikeuksien sopimus (60/1991) määrittää koulutuksen päämäärät. Sen mukaan koulutuksen tulee pyrkiä lapsen persoonallisuuden, lahjojen sekä henkisten ja ruumiillisten valmiuksien mahdollisimman täyteen kehittämiseen. Konu ja Lintonen (2019)

ovatkin tutkimuksessaan todenneet, että koulun olosuhteet voivat parhaimmillaan tukea kouluhyvinvointia. Toisaalta he ovat myös todenneet, että opetuksen ja tuen puute näyttäisivät heikentävän kouluhyvinvointia. Koulunkäynnin merkitys hyvinvoinnille on siis suuri.

Vuonna 2011 YK:n lapsen oikeuksien toteutumista seuraava komitea oli huolestunut siitä, että monien lasten kouluviihtyvyys vaikutti olevan huono. Suomen UNICEF teetti Lapsen oikeuksien päiväksi 2012 tutkimuksen suomalaislasten kouluhyvinvoinnista. Tutkimustulosten mukaan suomalainen koulu tarjoaa kannustavan kasvuympäristön niille oppilaille, joilla menee elämässään hyvin. Tutkimus osoitti myös sen, että huonommin koulussa viihtyvät oppilaat, joiden tielle on kasautunut monenlaisia haasteita myös koulun ulkopuolella. (Harinen & Halme 2012.)

YK:n lasten oikeuksien sopimuksen (1990) tarkoituksena on turvata lapsen hyvinvoinnin ja kehityksen kannalta keskeiset oikeudet. Keskeisiä kouluun ja kouluhyvinvointiin liittyviä oikeuksia ovat artikkelit 3, 6 ja 12. Artikla 3 korostaa lapsen etua valintojen ja toimintojen lähtökohtana. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaikissa kouluhin liittyvissä päätöksenteoissa ja toiminnoissa lapsen etu tulisi asettaa ensisijalle. Artikla 6 korostaa lasten oikeutta mahdollisimman täysimääräiseen kehittymiseen. Kyse on siis lapsen kasvusta kohti aikuisuutta mutta myös siitä, että lapsille taataan parhaat mahdolliset olosuhteet oppia, kasvaa ja kehittyä nykyhetkessä. Artikla 12 korostaa lasten oikeuksia esittää omat näkemyksensä ja saada ne huomioon otetuksi. Kyse on siis siitä, kuinka lasten mielipiteet otetaan huomioon ja miten paljon lapset voivat vaikuttaa heitä koskevaan päätöksentekoon. (YK:n lastenoikeuksien sopimus 1990.)

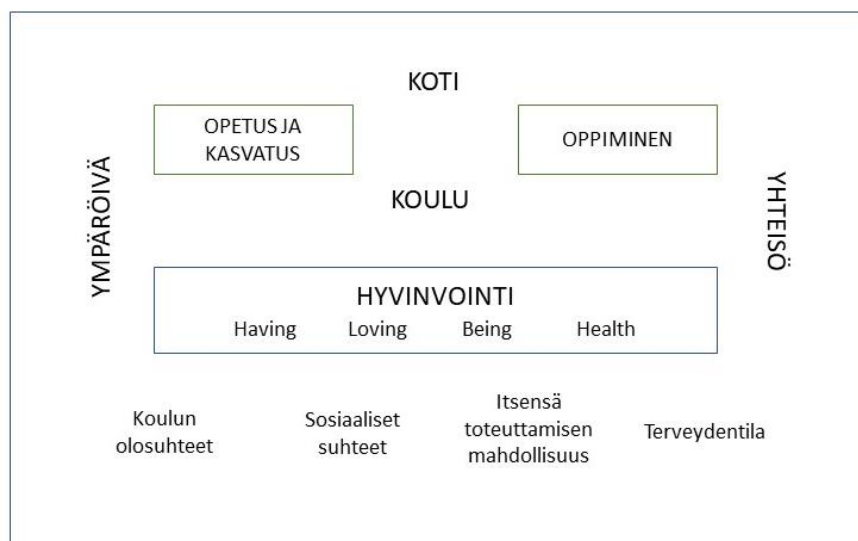
Konu (2002) on väitöskirjassaan (oppilaiden hyvinvointi koulussa) tarkastellut hyvinvointia koulussa oppilaiden kokemana. Tutkimuksen tavoitteena oli selkiyttää kouluhyvinvoinnista käytävää keskustelua sekä tuottaa väline kouluhyvinvoinnin arviointiin. Työn tuotoksena kehitettiin koulun hyvinvointimalli. Koulun hyvinvointimallin taustalla on Allardtin (1989) sosiologinen hyvinvointimalli. Koulun hyvinvointimallissa kouluhyvinvoinnilla tarkoitetaan hyvinvoinnin tarkastelua kokonaisvaltaisesti. Kasvatus, opetus, oppimistulokset ja hyvinvointi ovat yhteydessä toisiinsa. Yksinkertaisimmillaan kouluhyvinvointi rakentuu koulutyön keskellä ihmisten kohdatessa ja antaessaan aikaa toisilleen.

Kouluhyvinvointi voidaankin nähdä olennaisena osana nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia, koska nuoret viettävät suurimman osan ajastaan koulussa.

Konun (2002, 43–44) koulun hyvinvointimallissa kouluhyvinvoinnin käsite on jaettu neljään osa-alueeseen:

1. koulun olosuhteet (*having*)
2. sosiaaliset suhteet (*loving*)
3. itsensä toteuttamisen mahdollisuudet (*being*)
4. terveydentila (*health*)

Konun (2002, 44) koulun hyvinvointimallissa (kuva 1) hyvinvointia käsitellään oppilaan näkökulmasta. Koulun olosuhteet (*having*) kohta viittaa fyysisiin koulun tiloihin, oppimisympäristöön ja koulun välineisiin (ahtaus, melu, rauhattomuus, kiire, ilmapiiri). Sosiaaliset olosuhteet (*loving*) kattaa koko koulun erilaiset sosiaaliset suhteet, mukaan lukien opettajien ja huoltajien välistä yhteydenpitoa (opettajien kiinnostus oppilaiden kuulumisista, miten oppilaita kohdellaan, yhteisöllisyys, kiusaaminen). Kolmas kohta (*being*) viittaa itsensä toteuttamiseen (opettajien rohkaisu, oppilaiden mielipiteet, kotitehtävien teko, avunsaanti). Viimeisenä kohtana (*health*) on terveydentila eli fyysinen ja psyykinen hyvinvointi (kivut, jännittyneisyys, hermostuneisuus, univaikeudet). (Konu 2002, 44.)

Kuva 1. Koulun hyvinvointimalli (Konu 2002)

Parhialan (2020) väitöstutkimuksessa tarkasteltiin kouluhyvinvointia motivaation, uupumuksen ja mielialan näkökulmasta. Väitöstutkimuksen tulokset osoittivat, että joka kymmenennelle nuorelle kasautuu useita pahoinvoinnin oireita peruskoulun päättövaiheessa. Tästä syystä koulussa tulisikin kiinnittää oppimisen ohella huomiota myös hyvinvointiin, seurata oppimistaitoja tasaisin väliajoin sekä suunnitella tukea yksilöllisesti nuoren kokonaisvaltainen tilanne huomioiden. Myös Widlund (2021) on tutkinut väitöskirjassaan kouluhyvinvoinnin kehitystä ja sen yhteyttä koulusuoriutumiseen, motivaatioon ja koulutustavoitteisiin. Väitöstutkimuksen tarkoitus on lisätä ymmärrystä siitä, miten nuorten kouluhyvinvointi, motivaatio, koulumenestys ja koulutustavoitteet ovat yhteydessä toisiinsa. Widlund (2021) toteaa, että nuoruusiänmuutoksilla sekä siirtymisellä toisen asteen koulutukseen voi olla kielteisiä seurauksia nuoren hyvinvoinnille koulussa. Tästä syystä on tärkeä seurata nuorten hyvinvointia koulussa – vain näin voidaan huomata kielteiset muutokset oppilaiden hyvinvoinnissa.

Ahokas-Heikkinen (2017) on tutkinut koulu yhteisön aikuisten näkemyksiä kouluhyvinvoinnista. Tutkimus osoitti, että koulussa koetun hyvinvoinnin ja kouluympäristön vaikutus psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin on merkittävä. Oppilaiden kouluhyvinvointiin vaikuttavat muun muassa turvallisuudentunne, jonka tärkeimmäksi osatekijäksi mainittiin oppilaiden keskinäiset suhteet. Koulussa ja luokassa turvallisuutta lisäävänä tekijänä mainittiin opettaja, jonka tehtävänä on huolehtia siitä, että koulun rutiinit ja säännöt koskevat kaikkia tasapuolisesti. Tutkimuksessa nousi esiin se, että koulun aikuisten mielestä oppilaan kouluhyvinvointiin vaikuttavat eniten sosiaaliset suhteet ja koulun ulkopuoliset tekijät. (Ahokas-Heikkinen 2017.)

Ahokas-Heikkisen (2017, 64) tutkimuksen mukaan koulun aikuiset pitivät koulua hyvänä kasvatusalustana. Toisaalta esiin nousi myös se, että koululla ja siellä vietetyllä ajalla on oppilaalle suuri merkitys. Parhialan (2020) mukaan hyvinvoinnin on tunnustettu ennustavan oppimistuloksia, ja koulu aikaisella hyvinvoinnilla on pitkäaikainen vaikutus suuntaamaan koko loppuelämää. Tästä syystä kouluhyvinvointiin on kiinnitettävä jatkossa huomiota yhä enemmän. Kouluhyvinvointi nähdään olevan kaikkien vastuulla. Onkin tärkeää tiedostaa se, ettei kouluviihtyvyys ole pysyvää, vaan kouluhyvinvoinnin tukeminen on jatkuvainen asia ja kuuluu kaikille ja vaatii kaikkien sujuvaa yhteistyötä.

(Parhiala 2020; Ahokas-Heikkinen 2017, 56–66.) Koululla on mahdollisuus vaikuttaa nuoren kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Hyvinvoiva nuori käyttäytyy myönteisesti, sitoutuu kouluun paremmin ja kykenee solmimaan hyviä ihmissuhteita. (Leskisenoja & Sandberg 2019.)

Ellonen (2008) on väitöskirjassaan tutkinut sitä, miten koulu nuorten kasvuyhteisönä voi ennaltaehkäistä nuorten masentuneisuutta ja rikekäyttäytymistä. Tutkimus osoitti, että kouluyhteisöllä on merkitystä nuorten hyvinvoinnissa. Sopivasti tukeva ja rajoittava kouluilmapiiri voi osittain ennaltaehkäistä nuorten masentuneisuutta ja rikekäyttäytymistä. Tuloksissa korostui yhteisöllisyyden ja tasa-arvon kokemuksen merkitys kouluissa.

Widlundin (2021) väitöstutkimuksessa nousi esiin, että osalle nuorista yläaste aiheutti kielteisiä muutoksia kouluhyvinvoinnissa. Toisaalta tuloksissa tuli myös esiin se, että siirtymä toiselle asteelle vaikutti kouluhyvinvointiin yleisesti myönteisenä. Tästä syystä Widlund (2021) toteaaakin, että yksi väitöstutkimuksen tärkeimmistä havainnoista on se, että nuorten hyvinvoinnissa ja sen kehityksessä on nähtävissä selkeitä yksilöllisiä eroja. On hyvä tiedostaa, että myös motivoituneet ja koulussa menestyvät nuoret voivat uupua.

Tutkimusten pohjalta voidaankin todeta, että kouluhyvinvointi koostuu monista tekijöistä. Tutkimuksista nousee esiin se, että koulussa koettu hyvinvointi ja kouluympäristö vaikuttavat oppilaiden psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Kouluhyvinvoinnilla on siis suuri merkitys nuorten elämässä. Tästä syystä onkin tärkeä seurata nuorten hyvinvointia koulussa. Nuorten kouluhyvinvointia lisäävät muun muassa myönteinen oppimisilmapiiri, hyvät ihmissuhteet sekä kotoa saatava tuki. Lisäksi opettajalla on erityinen merkitys koettuun kouluhyvinvointiin. (Konu 2002; Harrinen & Halme 2012; Parhiala 2020; Widlund 2021.)

2.3 Koronan vaikutus kouluhyvinvointiin

Koulujen siirtyminen etätyöskentelyyn koronavirusepidemian aiheuttamien poikkeusolojen takia herätti huolta etäkoulun mahdollisista kielteisistä vaikutuksista oppilaisiin. Poikkeusolot lisäsivät muun muassa turvattomuutta, epävarmuutta ja ahdistusta. Huolta herätti myös mahdollinen epätasa-arvoistuminen, sillä huoltajilla on erilaiset mahdollisuudet tukea lastaan etäkoulussa. On

myös muistettava, että kaikissa perheissä ei ole tarpeeksi voimavaroja tukea lapsia etäkoulun aikana. (VN 2020, 10–11.) Kevään etäkoulu, syksyn koronarajoitukset ja Kouvolassa lisäksi opettajien lomautukset kuormittivat oppilaita, koteja ja henkilökuntaa sekä lisäsivät negatiivisten vaikutusten kasautumista ja eriarvoisuutta.

Koronavirusepidemia vaikutti suuresti koulutuksen järjestämiseen ja lasten ja nuorten asemaan kaikilla koulutusasteilla. Lapset ja nuoret kokivat etäopiskelun yksilöstä riippuen eri tavoin ja siihen liittyi myös myönteisiä vaikutuksia, kuten kiusaamisen väheneminen. Etäopiskelu kuitenkin vaati oppilailta itseohjautuvuutta sekä kodin tukea. Monelle tunnolliselle oppilaalle etäkoulu ja tehtävien suorittaminen toi mukanaan stressiä ja kuormitusta. Toisaalta etäopetuksen aikana kasaantuneet pulmat aiheuttivat oireilua ja kasvavaa avuntarvetta. Osa oppilaista jäi poikkeusolojen aikana jälkeen opinnoissaan. (VN 2020, 63–64.) Myös Karvin (2020) lausunnossa on todettu, että perusopetuksen osalta on mahdollista, että osalla oppilaista osaamisen taso laskee normaalioloissa saavutetusta. Voidaan siis odottaa, että osaamisen erot kasvoivat poikkeusolojen myötä.

Aro ym. (2020) selvittivät kyselytutkimuksella Keski-Suomen koulujen henkilökunnan ajatuksia oppilaiden hyvinvoinnista COVID-19-etäkoulussa. Selvityksen mukaan sosiaalinen vuorovaikutus muutti muotoaan, ja sen myötä osa oppilaista hyötyi työrauhan paranemisesta ja vähäisemmästä sosiaalisesta paineesta. Huoli ongelmakäyttäytymisestä laski. Oppilaiden uupumuksen, yksinäisyyden ja oppimisvaikeuksien osalta huoli sen sijaan lisääntyi. Myös huoli oppilaiden jaksamisesta ja psyykkisestä hyvinvoinnista etäkoulun aikana lisääntyi.

Salmela-Aro ym. (2021) ovat tutkineet koululaisten kouluhyvinvointia ennen ja jälkeen koronavirusepidemian ja tutkimuksen on tarkoitus jatkaa. Heidän tekemänsä pitkittäistutkimuksen mukaan kouluhyvinvointi heikentyi koronavirusepidemian myötä. Tutkimuksen mukaan 74 % peruskoulun 5.–6. -luokkalaisista (2008 syntyneet) kokivat koronavirusepidemian laskeneen heidän kouluhyvinvointiaan. Vastaavasti peruskoulun 7.–8. -luokkalaisista (2006 syntyneet) 84 % koki koronavirusepidemian heikentäneen kouluhyvinvointia. Tutkimus nostaa esiin sen, että koulu on tärkeä paikka oppilaiden sosiaalisille suhteille.

Koronavirusepidemian suljettua koulut, myös sosiaaliset suhteet vähenivät dramaattisesti. Tämä näkyi yksinäisyyden lisääntymisenä, jopa niiden oppilaiden kohdalla, jotka olivat erittäin sitoutuneita kouluun. Olisikin tärkeää löytää keinoja ja toimia, joilla selvitä koronavirusepidemiasta aiheuttamatta uusia terveysongelmia. (Salmela-Aro ym. 2021)

Myös Ylen (2021) kysely paljasti sen, että suurin osa vastanneista kokivat etäkoulun olleen raskasta. Vastajaat kokivat etäkoulun myös vaikeuttaneen opiskelua. Etäopiskelusta hyötynneet olivat pienenä vähemmistönä. Vastauksista paljastui nuorten paha olo: kurssien keskeytyksiä, uupumista ja katkeruutta päättäjiä kohtaan. (Yle 2021.)

2.4 Opettajien lomautusten vaikutus kouluhyvinvointiin

Opettajat ovat oppilaiden näkökulmasta koulun tärkeimpiä aikuisia (Leskinen 2017, 188). Konun ja Lintosen (2019) mukaan koulun olosuhteet tukevat parhaimmillaan kouluhyvinvointia. Opetuksen ja tuen puute puolestaan voivat heikentää kouluhyvinvointia. Voidaankin kysyä, että onko lomautusten aikana oppimisympäristö kouluhyvinvointia tukeva? Pystytäänkö kouluissa takaamaan oppilaiden turvallisuus? Päästäänkö opetussuunnitelman mukaisiin tavoitteisiin lomautusten aikana? Oppilaiden oikeuksien takia, opettajien lomautukset eivät saisi vaikuttaa heikentävästi opetuksen laatuun tai määrään, eikä opiskelu ympäristön turvallisuuteen.

Oppilaiden mahdollisuuksilla osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa koulu- maailmassa on todettu olevan selkeä yhteys hyvin- tai pahoinvointiin koulussa (Konu 2002). YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklan mukaan: ”jokaisella lapsella, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, on oikeus niiden ilmaisemiseen kaikissa häntä koskevissa asioissa.” Tällainen osallisuus antaa lapsille mahdollisuuden harjoitella kansalaistaitoja, vahvistaa yhteisöllisyyden tunnetta ja torjua syrjäytymistä. On myös muistettava, että osallisuus on lasten oikeus. Valitettavasti se ei kuitenkaan vielä toteudu meillä Suomessa riittävästi. Ei, vaikka lapsivaikutusten arviointia olisi tehtävä, jotta lasten oikeudet toteutuisivat. Valitettavasti mikään tahon ei myöskään seuraa lasten osallisuuden toteutumista. (Hipp & Palsanen 2016.)

Oppilas- ja opiskelijahuoltolain (2013/1287) tarkoituksena on edistää opiskelijoiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta. Lasten osallisuus on myös yksi keskeisistä opiskeluhuollon toimintaa ohjaavista periaatteista. Osallisuudella ei tarkoiteta vain osallistumista, vaan tärkeää on, että lapset pääsevät mukaan suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin. Myös perusopetuksen opetussuunnitelma (POPS 2014) mukaan osallisuus voidaan nähdä koulun toimintaa ohjaavana lähtökohtana. Se myös korostaa oppilaiden huomioon ottamista kaikessa koulun toiminnassa. Parhaimmillaan tällainen toiminta koulussa kasvattaa oppilaita aktiiviseen osallistumiseen ja toisaalta vahvistaa lasten kiinnittymistä yhteiskuntaan.

Lapsivaikutusten arvioinnissa on kyse siitä, että selvitetään eri vaihtoehtojen myönteisiä ja kielteisiä vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen. Lasten näkemysten ja mielipiteiden kuuleminen on siis osa lapsivaikutusten arviointia. Tätä lasten ja aikuisten välistä vuoropuhelua tulisi lisätä, sillä on tärkeää, että lapsilla on mahdollisuus vaikuttaa omaan elämäänsä liittyviin asioihin. Ja kuten YK:n lapsen oikeuksien sopimus velvoittaa, lasten näkemykset tulee kuulla ja ottaa huomioon heitä koskeissa asioissa. Lapsivaikutukset olisi siis selvitettävä aina ennen päätöksentekoa. (MLL 2019.) On myös huomiotava, että nämä lasten vaikuttamismahdollisuudet on mainittu useissa Suomen laeissa muun muassa Suomen perustuslaissa (11.6.1999/731), Suomen perusopetuslaissa (21.8.1998/628) ja nuorisolaissa (27.1.2006/72).

Monesti opettajien lomautusten perustelut ovat taloudellisia. 1990-luvun lama-vuosina monet kunnat leikkasivat menojaan peruspalveluista. Paakkosen (2012) väitöstudiumin mukaan lasten ja nuorten psykiatrisen laitoshoidon tarve lisääntyi samanaikaisesti, kun säästöjä tehtiin 1990-luvulla. Nämä koulu-terveydenhuollon säästöt ovat yksi esimerkki leikkausten lyhytnäköisyydestä. Julkisten palveluiden leikkaamisella ei usein tehdä säästöjä, päinvastoin. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämällä ja erojen kaventamisella puolestaan säästettäisiin rahaa. Myös Ahtola (2016, 17) on todennut, että monesti päätöksenteko on lyhytnäköistä. Säästöjen toivossa tehdään monesti päätöksiä, joiden vaikutukset lasten hyvinvointiin näkyvät vasta myöhemmin. Reagoinnin sijaan tarvittaisiin ennakointia.

Valkealan Kirkonkylän koulun ja Valkealan yläkoulun vanhempainyhdistykset toteuttivat opettajien lomautusten jälkeen kyselyn peruskoululaisten huoltajille. Kyselyssä selvitettiin lomautusten vaikutuksia oppilaisiin ja koulutyöhön. Vastauksia saatiin 1288 (18 % Kouvolan peruskoulun oppilaista). Kyselyyn vastanneista tehostetun tai erityisen tuen tarve oli 292 oppilaalla. Kyselyn avulla saatiin laajasti selvitettyä opettajien lomautusten vaikutuksia Kouvolan peruskoululaisiin ja heidän koulunkäyntiinsä. (Vaija 2020.)

Kyselystä nousi esiin, että suurin osa oppilaista oli kokenut lomautusten aikana vaikeuksia oppimisessa, mikä johtui muun muassa opetuksen puutteesta ja levottomaksi muuttuneesta oppimisympäristöstä. Lomautukset vaikuttivat lapsen käytökseen muun muassa levottomuutena, epävarmuutena, jännityksenä ja pelkoina. Esiin nousi myös se, että monet lapset kokivat turvattomuutta, koulu-kiusaamista tai vaaratilanteita normaalia enemmän. Lomautusten vaikutukset jatkuivat vielä lomautusten jälkeenkin muun muassa rauhattomana ilmapiirinä, oppimiseen jääneinä aukkoina sekä vaikeuksina saada kiinni normaalista kouluarjesta ja -motivaatiosta. (Vaija 2020.)

Myös Kouvolan perusopetuksen 8. ja 9. luokkalaisten kouluterveyskyselyitä 2019 ja 2021 vertaillen voidaan nähdä, että poikkeusoloilla ja opettajien lomautuksilla on voinut olla vaikutusta oppilaiden vastauksiin. Muutamina nostoina voidaan todeta, että koulunkäynnistä pitäneiden oppilaiden määrä on laskenut 2,8 prosenttiyksikköä (62,9 %-60,1 %). Riittämättömyyden tunnetta kokevien oppilaiden määrä oli lisääntynyt 4,9 prosenttiyksikköä (19,3 %-23,9 %). Koulu-uupumusta kokeneiden oppilaiden määrä oli puolestaan lisääntynyt 2,8 prosenttiyksikköä (14,4%-17,2 %). Uupumusasteista koulu-uupumusta kokeneiden oppilaiden määrä puolestaan oli lisääntynyt 7,3 prosenttiyksikköä (23,9 %-31,2%). Vaikeuksia opetuksen seuraamisessa oli noussut 0,8 prosenttiyksikköä. (16,3%-17,1%). Vastanneista oppilaista 24,8 % koki, että opintojen merkitys oli vähentynyt, kun vastaavasti 2019 vastaava luku oli 17,8 %. (THL 2021.)

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Opinnäytetyön kohde ja kohdejoukko

Opinnäytetyön kohde on oppilaiden kokemukset opettajien lomautuksista. Opinnäytetyön kohdejoukkona on oppilaat, jotka ovat kokeneet opettajien

lomautukset Kouvolassa syksyllä 2020. Tarkemmin määriteltynä kyseessä on yläkouluiikäiset oppilaat.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa määrä ei ole ratkaiseva, sillä tutkimuksen tarkoituksena on kuvata oppilaiden kokemuksia. On tärkeää löytää ne oppilaat, joilla on omakohtaisia kokemuksia opettajien lomautuksista. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

3.2 Tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten oppilaat kokevat opettajien lomautukset?
2. Millaisia vaikutuksia opettajien lomautuksilla on oppilaiden kouluhyvinvointiin?

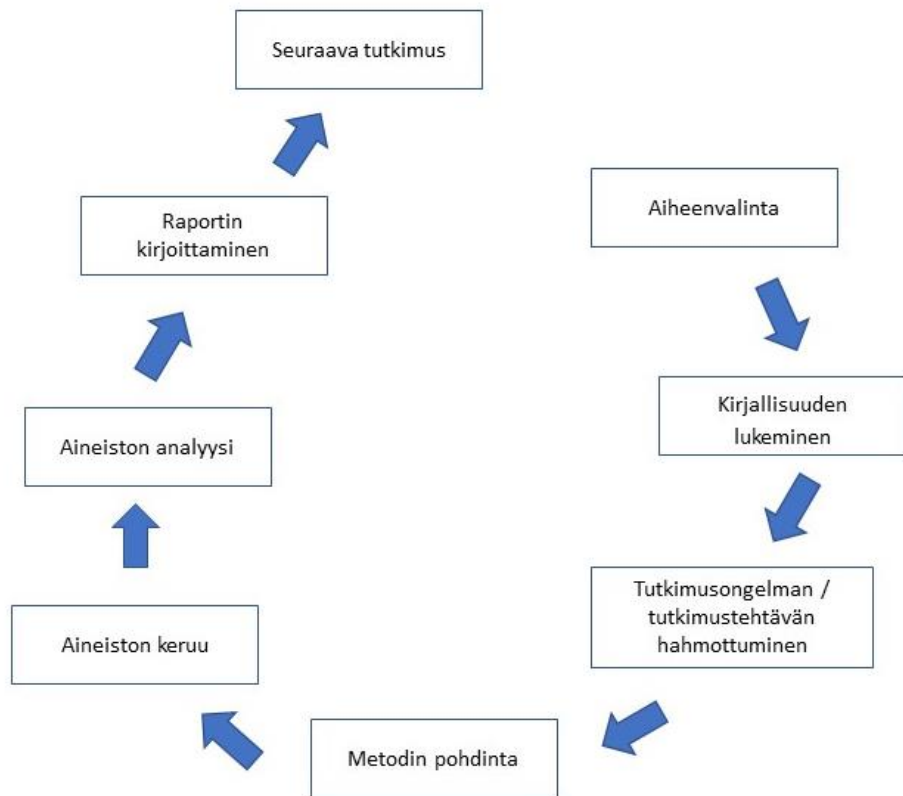
Tutkimuskysymysten avulla on tarkoitus selvittää oppilaiden kokemuksia opettajien lomautuksista. Tavoitteena on myös selvittää, että oliko opettajien lomautuksilla vaikutusta oppilaiden koettuun kouluhyvinvointiin. Tässä tutkimuksessa on tarkoitus käyttää itse haastatteluin kerättyä aineistoa. Näin oppilaiden ääni ja kokemukset pääsevät esille.

3.3 Tutkimusote

Opinnäytetyön lähestymistapa on kvalitatiivinen eli laadullinen. Tämä siksi, että tavoitteenani on saada mahdollisimman kokonaisvaltaista tietoa oppilaiden kokemuksista. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Laadullisen tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää ja selittää tutkimuskohteena olevaa asiaa tai ilmiötä tutkittavien näkökulmasta. Tästä syystä laadullinen tutkimus kohdistuu laatuun, ei määrään. Kvalitatiivisen tutkimuksen tarkoituksena on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti sekä paljastaa ja löytää tosiasioita. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan tiedon keruun instrumenttina ihmistä. Tutkittavien kanssa käydyistä keskusteluista saaduista tiedoista ja omista havainnoista saatuihin tietoihin luotetaan enemmän kuin testeillä hankittuihin tietoihin. (Tuomi & Sarajärvi

2018; Hirsjärvi ym. 2000, 151–169.) Tässä tutkimuksessa on tarkoitus käyttää itse haastatteluin kerättyä aineistoa. Näin oppilaiden ääni ja kokemukset pääsevät esille.

Laadullisen tutkimuksen etenemistä voidaan kuvata spiraalina, kuten Hirsjärvi ym. (2009, 223–224) tekevät (kuva 2).

Kuva 2. Laadullisen tutkimuksen eteneminen (Hirsjärvi ym. 2009)

Sen mukaan laadullinen tutkimus lähtee liikkeelle aiheen valinnasta, jota seuraa aiheeseen perehtyminen eli kirjallisuuden lukeminen. Tarkoituksena on saada mahdollisimman paljon tietoa aiheesta. Kirjallisuuden lukemisen jälkeen hahmotellaan tutkimusongelmaa tai tutkimustehtävää. Kun se on määritetty, voidaan alkaa pohtimaan, miten tehtävään tai ongelmaan kannattaisi hakea vastausta eli valitaan tutkimusmetodi. Kun nämä asiat on saatu pohdittua, voidaan siirtyä aineiston keruuseen. Aineistokeruuta seuraa aineistonanalyysi ja raportin kirjoittaminen. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 223–224)

3.4 Haastattelu aineistokeruumenetelmänä

Kvalitatiivisen tutkimuksen yleisimmät aineistomenetelmät ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisista dokumenteista koottu tieto (Tuomi & Sarajärvi 2018). Tässä tutkimuksessa kerään aineiston haastattelemalla oppilaita. Haastattelun olen valinnut, koska haluan, että oppilaat saavat kertoa kokemuksistaan omin sanoin. Haastattelun aikana voin tarvittaessa tarkentaa tietoja ja selventää sekä syventää keskustelua.

Vuorovaikutuksessa kasvokkain voin kysyä perusteluja ja esittää tarpeen mukaan lisäkysymyksiä. (Hirsjärvi ym. 2000, 205–206.) Haastattelun etu on myös se, että voin valita henkilöt, joilla on kokemusta tutkittavasta asiasta. Haastattelu on joustava tapa kerätä aineistoa. Tarvittaessa minulla on mahdollisuus toistaa kysymys ja käydä keskustelua oppilaan kanssa. Haastattelussa pystyn säätelemään aineistokeruuta joustavasti tilanteen mukaan ja oppilasta myönteillen. Haastattelussa tärkeintä on saada tietoa halutusta aiheesta. Haastattelun yhteydessä pystyn myös havainnoimaan oppilaita. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Haastattelu on kyselylomakkeeseen verrattuna parempi vaihtoehto sillä joskus kyselylomakkeiden täyttäminen voi tuottaa oppilaalle vaikeuksia. Vaikka tekijä olisi laatinut hyvinkin kattavat vastausvaihtoehdot, ne eivät välttämättä tavoita oppilaan ajatusmaailmaa. Oppilaalla saattaa myös olla kirjoittamista hankaloittavia esteitä tai hän ei muuten vain jaksaa vastata kaikkea, mitä ajattelee. Haastattelutilanteessa on mahdollisuus motivoida oppilaita. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 36–37.)

Teemahaastattelu on yleensä puolistrukturoitu haastattelumenetelmä. Teemahaastattelun toteutus voi kuitenkin vaihdella lähes avoimesta haastattelusta strukturoidusti etenevään haastatteluun. Haastattelulle on ominaista se, että haastattelu kohdennetaan tiettyihin aihepiireihin ja edetään keskeisten etukäteen sovittujen aihepiirien ja tarkentavien kysymysten pohjalta. Teemahaastattelun avulla voidaan tutkia yksilön kokemuksia, ajatuksia ja tunteita. Oleellista on, että teemahaastattelu tuo esiin haastateltavien omat tulkinnat, kokemukset ja merkitykset tutkittavasta asiasta ja sitä kautta tutkittavan ääni tulee kuuluviin. (Tuomi & Sarajärvi 2018; Hirsjärvi & Hurme 2000, 47–48.)

Hirsjärven ja Hurmeen (2000) mukaan teemahaastattelu soveltuu hyvin kokemuksen tutkimiseen ja kuvailemiseen. Siksi tässä tutkimuksessa käytin teemahaastattelua aineistokeruumenetelmänä. Teemahaastattelun avulla halusin selvittää oppilaiden kokemuksia sekä lomautuksien vaikutuksia kouluhyvinvointiin. Haastattelun teemat ja tarkentavat kysymykset olin kohdentaanut kouluhyvinvointiin. Tutkimustehtävien mukaisesti olen laatinut haastattelurungon Konun (2002) hyvinvointimallin osa-alueiden (koulun olosuhteet, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja terveydentila) pohjalta. Haastattelun teemat ja tarkentavat kysymykset on luotu teoriaohjaavasti.

3.5 Aineistonkeruuprosessin eteneminen

Haastattelun teemat ja tarkentavat kysymykset suunnittelin etukäteen huolella. Kysymyksistä muodostui lopullinen haastattelurunko (liite 1). Kun kysymykset olivat valmiina, tein testihaastattelun, jolla testasin kysymysten toimivuutta. Samalla sain myös tuntumaa haastattelujen tekemiseen.

Testihaastattelun jälkeen lähetin työelämäkumppanille, MLL Kaakkois-Suomen piirille, pyynnön jakaa haastattelutiedotetta (liite 2) sekä huoltajan suostumuslomaketta (liite 3). MLL jakoi tiedotetta ja haastateltavat ottivat minuun yhteyttä. Haastatteluja varten oppilas sai päättää paikan, missä haastattelu toteutettiin.

Haastatteluihin osallistui kuusi ($n = 6$) oppilasta. Kaikki haastateltavat olivat yläkouluikäisiä oppilaita. Haastattelut tein maaliskuu-toukokuussa 2021 eli puoli vuotta opettajien lomautusten jälkeen. Viisi haastattelua toteutettiin kasvotusten oppilaiden kotona tai kahvilassa ja yhden haastattelun toteutin Microsoft Teams -yhteyden avulla. Alkuperäinen tarkoitus oli tavata kaikki haastateltavat kasvotusten, mutta johtuen koronapandemiasta, kaikki eivät halunneet haastattelua kasvotusten. Koin, että haastattelutilat olivat haastatteluihin sopivan rauhallisia ja ympäristönä miellyttäviä.

Neljän haastateltavan kohdalla kyseessä oli jo toiset opettajien lomautukset peruskoulun aikana. Haastateltavina oli oppilaita neljästä eri yläkoulusta. Kolme vastanneista koki, että koulunkäynti normaalisti on helppoa. Kaksi

vastanneista toi esiin, että toisinaan koulunkäynti on helppoa ja toisinaan vaikeaa. Haastateltavina oli myös tuentarpeessa olevia oppilaita (tehostetun tuen tarve ja erityisen tuen tarve).

Ennen haastatteluita kerroin haastateltaville opinnäytetyön aiheesta, haastattelun kulusta sekä haastateltavan oikeuksista. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää milloin tahansa. Haastattelut toteutin yhtä haastattelua lukuun ottamatta yksilöhaastatteluina, koska halusin saada oppilaiden yksilöllisiä kokemuksia esiin. Näin haastateltavien ”oma ääni” pääsi parhaiten kuuluviin. Yhdessä haastattelussa oli kerralla kaksi oppilasta, tämä tehtiin näin oppilaiden toiveesta. Haastattelut veivät paljon aikaa, mutta koin, että haastattelun etuna oli joustavuus. Minulla oli mahdollisuus toistaa kysymykset ja tarkentaa olinko ymmärtänyt oppilaiden kertomukset oikein.

Haastattelut nauhoitin puhelimen nauhurilla ja tallenteet suojasin salasanalla. Nauhoituksiin pyysin haastateltavan sekä huoltajan suostumuksen. Haastattelu nauhoitettiin, koska muistiinpanoja tehtäessä voi olla vaarana, että rikotaan aito vuorovaikutustilanne. Haastattelutilanteesta pyrin saamaan mahdollisimman rennon ja luontevan. Haastattelut toteutin oppilaiden ehdoilla, ja oppilaat saivat vapaasti kertoa kokemuksistaan ja ilmiöstä, jota tutkin. Välillä tein tarkentavia kysymyksiä. Kehotin oppilaita kertomaan tuntemuksistaan avoimesti.

Haastatteluihin toivoin suurempaa osanottoa. On kuitenkin muistettava, että laadullisessa tutkimuksessa tutkimusjoukko voi olla pieni, koska laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä yleistämään, vaan selittämään ilmiötä (Tuomi & Sarajärvi 2018). Määrää tärkeämpää on siis laatu ja se, että on löydetty ne henkilöt, joilla oli tietoa ja kokemusta tutkitusta asiasta eli tässä tapauksessa opettajien lomautuksista (Kananen 2014).

3.6 Aineiston analyysi

Haastattelujen jälkeen litteroin haastattelut sanatarkasti. Litteroitua tekstiä syntyi 14 sivua. Litteroinnin jälkeen tutustuin haastatteluihin lukemalla niitä useaan kertaan. Analysoinnin aloitin lukemalla aineistoa useaan kertaan läpi. Näin löysin sieltä tutkimuskysymysten kannalta oleelliset kohdat.

Pyrkimyksenä oli kuvata haastatteluiden sisältö sanallisessa muodossa, joka on tiivis ja selkeä, kuitenkin niin, että mikään informaatio ei katoa. Analyysin tekoa ohjasi teoria, mutta analysointi eteni aineistolähtöisesti. Alleviivasin eri haastatteluista ja tarinoista samankaltaisuuksia ja tein merkintöjä. Erottelin aineistosta tutkimuksen kannalta oleelliset ja kiinnostavat asiat. Merkityt asiat erottelin muusta aineistosta ja lajittelin vastaukset alkuun tutkimuskysymysten mukaan, tässä kohtaa tutkimuskysymykset ohjasivat aineiston analysointia. Lopulta ryhmittelin kiinnostavat ja oleelliset asiat tutkimustehtävien mukaisesti Konun (2002) hyvinvointimallin osa-alueiden (koulun olosuhteet, sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttamisen mahdollisuudet ja terveydentila) aihepiirien mukaan (liite 4). Ryhmittelyssä siis painottui se, mitä oppilaat kustakin aihepiiristä olivat sanoneet. Lopuksi kirjoitin yhteenvedon.

Aineiston analyysillä tarkoitetaan pyrkimystä kuvata dokumenttien sisältö sanallisesti. Tutkimuksesta saatu aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysin avulla siitä saadaan sanallinen ja selkeä kuvaus. Laadullisen aineiston sisällönanalyysi voidaan tehdä aineistolähtöisesti, teoriaohjaavasti tai teorialähtöisesti. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan aineiston tiivistämistä niin, että tutkittavia ilmiöitä voidaan kuvailla lyhyesti ja yleistettävästi. Oman aineistoni analysoin teoriaohjaavasti eli analyysiani ohjasi teoria. Koin sen täyttävän parhaiten tutkimukseni asettamat tarpeet. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Siinä analyysiyksiköt valitaan aineistosta tutkimuksen tarkoituksen ja tehtävänasettelun mukaisesti. Analyysiyksiköt eivät siis ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. Teoriaohjaavassa analyysissä on nähtävissä samat vaiheet, mutta siinä yleiskäsitteet tulevat teoriasta jo valmiiksi annettuina, ilmiöstä jo tiedettyinä. Tutkimukseni analyysissä teoria on toiminut apuna, mutta analyysini ei pohjautu suoraan teoriaan. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Teemoittelun avulla loin aineistosta yhtenäisen kokonaisuuden, josta keskeiset tulokset löytyvät selkeästi. Pyrin löytämään aineistosta näkökulmat, joita teoriaosuus tuki. Analysointi oli teoriaohjaavaa, käytännössä tämä tarkoitti tutkimuksessani sitä, että tunnistin aiemman tiedon olemassaolon, mutta analysointia ohjasi silti aineisto. (Tuomi & Sarajärvi 2018.)

3.7 Tutkimukseen liittyvät eettiset näkökohdat

Tutkimusetiikassa on kyse siitä, kuinka voidaan tehdä eettisesti hyvää ja luotettavaa tutkimusta. Aina, kun tutkitaan ihmisiä, on tutkimusaineiston luotettavuuden perustana tutkittavien yhteistyöhalu. Tutkimusaineistoa kerätessä on aina kiinnitettävä huomio tutkittavien ihmisten kohteluun ja oikeuksiin. Monet eettiset koodit ja tutkimustoimintaa koskevat lait säättävät näistä. Epäonnistuminen eettisissä kysymyksissä saattaa viedä pohjan koko tutkimukselta. (Hirsjärvi ym. 2000.)

Tutkimusetiikan perusteisiin kuuluu myös, että tutkittaville tulee taata mahdollisuus säilyä anonymieinä valmiissa tutkimuksessa. Luottamuksellisuus on tutkijan antama lupaus tutkimilleen henkilöille. Pelkkä lupaus luottamuksellisuudesta tutkimusaineiston käsittelyssä on kuitenkin riittämätön. Sen lisäksi tutkijan tulee selvittää tutkittavilleen yksityiskohtaisesti, kuinka luottamuksellisuus käytännössä tutkimuksen eri vaiheissa voidaan taata. (Mäkinen 2006.) Tutkimukseen osallistuvilta yksilöiltä edellytetään asiaan perehtyneesti annettu suostumus. Perehtyneisyys tarkoittaa sitä, että kaikki tärkeät näkökohdat siitä, mitä tutkimuksen aikana tulee tapahtumaan, paljastetaan tutkimushenkilöille. Tutkimukseen osallistuvan henkilön tulee olla kykenevä ymmärtämään tämä informaatio. (Hirsjärvi ym. 2000.)

4 OPPILAIKEN KOKEMUKSET OPETTAJIKEN LOMAUTUKSISTA

4.1 Tutkimustulokset

Tässä tutkimuksessa tarkastelin oppilaiden kokemuksia opettajien lomautuksista, ja sitä millainen vaikutus lomautuksilla on oppilaiden kokemaan kouluhyvinvointiin. Tuloksissa kuvaan haastateltavien oppilaiden kokemuksia opettajien lomautuksista Konun (2002) kouluhyvinvoinnin osa-alueiden (koulun olosuhteet, sosiaaliset olosuhteet, itsensä toteuttaminen ja terveydentilaan) näkökulmasta.

Kursivoidut tekstit ovat suoria lainauksia oppilaiden haastatteluista. Suorat lainaukset lisäävät raportoinnin luotettavuutta (Kyngäs & Vanhanen 1999, 10). Koska aineisto on pieni, ja tietosuojasyihin perustuen en käytä lainauksissa nimiä. Anonymiteetin turvaaminen on tärkeää ja siksi olenkin numeroinut

haastattelut satunnaiseen järjestykseen ja viittaa oppilaisiin kirjain–numero-yhdistelmällä (esimerkiksi o1 tarkoittaa oppilas 1). Aineistoa esitellessäni en myöskään erittele oppilaiden sukupuolta tai ikää.

4.2 Koulun olosuhteet

Konun (2002, 64) mukaan koulu on oppilaille merkittävä yhteisö. Konun (2002) mallin mukaan koulun olosuhteet käsittävät koulun fyysisen ympäristön, oppimisympäristön sekä koulurakennuksen (esimerkiksi työskentely-ympäristö, melu, ahtaus, rauhattomuus, kiire, ilmapiiri). Myös opiskeluympäristön asiat kuuluvat koulun olosuhteisiin (esimerkiksi lukujärjestys, ryhmäkoot).

Oppilaiden vastausten perusteella voidaan todeta, että oppilaat reagoivat selvästi opettajien lomautuksiin. Oppilaiden vastauksissa toistui se, että lomautusten aikana opetusta ei juurikaan ollut, se oli erilaista tai se oli puutteellista. Muutamat oppilaat kertoivat, että lomautusten aikana opettajat joutuivat opettamaan isoille ryhmille ja toisinaan itselleen vierasta ainetta. Yhden oppilaan vastauksesta nousi esiin, että pahimmillaan opettajalla oli huolehdittavana kolme opetusryhmää samassa tilassa, eikä kaikilla oppilailla edes ollut omaa tuolia. Koronarajoituksista ei oppilaiden mukaan pidetty tai pystytty pitämään kiinni. Toisinaan oppilaat jäivät luokkaan keskenään ilman opettajien valvontaa. Vastauksista päätellen oppilaiden oikeus turvalliseen oppimisympäristöön on voinut vaarantua.

”Jotain oppitunteja peruttiin. siellä ei ollu sen aineen opettajaa, ni se ei voinu opettaa.” o1

”Koulussa ei tarvinnut tehdä paljon mitään.” o2

”Et mein luokka meni johonkin luokkaan ja sit siel ei ees ollu opettajaa eikä me tietty ees mitä piti tehdä.” o3

”Meil oli yleensä niin, et oli monta luokkaa. Kerran oli niin, että kaikki 8.luokat oli auditoriossa.” o4

” Kaikki vaan tungettiin samaan paikkaan...” o5

”Ryhmäkoot olivat toisinaan suuria, kaikille ei ollut penkkejä, joten istuttiin samalla penkillä.” o5

” Jos oli opettaja, ni se ramppas luokasta toiseen, eikä se pystynyt auttamaan mitenkään.” o6

Opetuksen tason ollessa puutteellinen, myös oppimistulokset jäivät lomautusten aikana heikoiksi. Oppilaat kertoivat, että oppimisessa oli haastetta ja, että lomautusten aikana oli vaikea oppia. Osa oppilaista nosti esiin sen, että olivat jo ennen lomautuksia olleet huolissaan oppimisestaan lomautusten aikana. Myös syntyneestä oppimisvajeesta oltiin huolissaan. Voidaankin siis todeta, että oppilaiden vastausten perusteella lomautukset toteutettiin niin, että oppilaiden oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta ei toteutunut.

"Jotain oppitunteja peruttiin joo. siellä ei ollu sen aineen opettajaa, ni se ei voinu opettaa." o1

"Piti ottaa enemmän itse selvää. Vaati itseltä paljon enemmän." o1

"Ehkä olisi voinut oppia enemmän, jos opettajia ei olisi lomautettu." o2

"Ei minusta tunneilla ollut opetusta. Opettaja vaan ohjeisti tekemään tehtäviä." o3

"No, ku ne, jotka tarttis enemmän tukee, ni ne varmaan jäi tosi paljon jälkee. Mäkin jäin ja mulla keskiarvo on yli 9." o4

"Meille annettiin vaan tehtävät ja sit ne piti tehdä. Ei niit juttui avattu mitenkään, ite vaan piti tehdä." o5

"Enemmän ahisti kun tiesin, että en opi, kun en saa apua. Tuli myös aika paljon lintsattua, kun tiesin etten saa apua." o6

Oppilaiden vastauksissa korostui myös se, että tunneilla oli levotonta ja rauhattonta ja sen myötä monilla nuorilla olikin vaikeuksia keskittyä opetukseen. Tästä johtuen myös oppiminen koettiin haasteellisena. Myös melu nousi esiin kaikkien oppilaiden vastauksissa. Osa vastanneista koki huolta myös siitä, miten rauhattomuus voi vaikuttaa pitkäaikaisesti ja jäädä päälle. Muutamalle oppilaalle nämä lomautusajan olosuhteet koulussa olivat liian kuormittavia, eivätkä he alun jälkeen pystyneet olemaan koulussa. Tyypillistä oli se, että lomautusten jälkeen koulussa käytiin uudelleen läpi asioita, mitä lomautusten aikana olisi pitänyt oppia. Oppimisympäristön ilmapiiri oli lomautusten aikana kaikkea muuta kuin myönteinen ja kiireetön.

"No oli se vähän ärsyttävä välillä, kun ei oikein pystynyt opiskelemaan kunnolla." o1

”Lomautusten jälkeen sitten käytiin niitä samoja juttuja, mitä lomautusten aikana oli itse yritetty oppia.” o1

”Koulussa oli turvallista. Ei ollut suurempia riitoja, eikä kahakoita. Kerran oli joku, että poliisi oli soitettu, ehkä. Mulle sattui tapaturma.” o2

”En toivo kellekkään muistoksi, että oltiin 2 viikkoa ilman opetusta.” o3

”Mut sit ku ei valvottu, ni sit me vaan heiteltiin kumeja ja kaikkee mahdollista, naurettii... ei siel tehty mitä piti tehdä.” o4

”Niin kova melu, että koulussa en pystynyt olemaan.” o4

”...ja sit oli ihan hirvee melu. Kyl siihen meluunkin tottui, mutta sitte kun opettajat alko huutamaan niille oppilaille, ni se oli ihan kauheeta.” o5

”Ihan kaaottista ihan suoraan sanoen. Kaikki vaan pelleili, heitteli tavaroita. Kukaan ei tehnyt mitään. Kun en osannut matikkaa, ni alko ahistaa, enkä voinu keskittyä. Tehtäviä ei saanut tehtyä.” o6

Kaiken kaikkiaan oppilaiden vastauksista voidaan nähdä, että opettajien lomautuksilla oli suuri vaikutus koulun olosuhteisiin. Toisaalta myös koulun olosuhteiden muuttuessa, vaikutus oppilaisiin oli nähtävissä. Lomautusten aikana oppilaat joutuivat kestämään muun muassa melua sekä isoja ryhmiä, joissa yhden opettajan vastuulla saattoi olla useampi luokka. Koulun fyysinen ympäristö, oppimisympäristö sekä työskentely-ympäristö muuttuivat oppilaiden mukaan opettajien lomautusten aikana selvästi huonompaan suuntaan.

Myös Valkealan Kirkonkylän koulun vanhempainyhdistys ry:n ja Valkealan yläkoulun vanhempainyhdistys ry:n tuloksista on nähtävissä, että 64 % yläkoulun oppilaista koki opettajien lomautusten aikana rauhattomuutta koulussa. Lisäksi haasteita oppimisessa koki 72 % yläkoululaisista oppilaista. Eniten haasteita lomautuksista näytti aiheutuneen tehostetun tai erityisen tuen tarpeessa oleville oppilaille. Kyselyssä vanhempia pyydettiin kertomaan tarkemmin haasteista. Kuvauksissa nousee esiin muun muassa opettajien vaihtuvuus, riittämätön ohjaus, levoton oppimisympäristö, itseopiskelu ja opetuksen taso. (Vaija 2020.)

Perusopetuslain (1998/628, 29 §) mukaan jokaisella opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Sen mukaan opetuksen järjestäjällä on kokonaisvastuu turvallisuudesta. Vastausten perusteella voidaan myös todeta, että oppilaiden oikeus turvalliseen oppimisympäristöön vaarantui, kun opettajan vastuulla oli sanaikaisesti useampi luokka. Turvallinen opiskeluympäristö edellyttäisi sitä, että opettajan vastuulla olevat oppilaat olisivat samassa tilassa. Näin opettajalla olisi mahdollisuus valvoa oppilaita, joista hän on vastuussa.

Koulu on paikka, jossa lapset viettävät valtaosan ajastaan päivisin. Näin ollen kouluyhteisöllä on tärkeä merkitys lasten elämässä. Koulu vaikuttaa siis laajasti lapsen kasvuun ja kehitykseen. (Konu 2002, Pippuri 2015). Oppilaiden vastausten perusteella koulun olosuhteiden muuttumisen merkitys oppilaiden voinnissa oli selvästi nähtävissä. Opettajien lomautusten aikana koulun oppimisympäristö vaikutti oppilaisiin kielteisesti. Tällainen oppimisympäristö ja ilmapiiri ovat osaltaan voineet vaikuttaa oppilaiden kouluhyvinvointiin heikentävästi.

4.3 Sosiaaliset suhteet

Konun (2002) mallin mukaan sosiaaliset suhteet käsittävät opiskeluympäristön, opettaja-oppilassuhteen, suhteet koulutovereihin sekä muut koulun sosiaaliset suhteet (opettajien kiinnostus oppilaiden kuulumisista, miten oppilaita kohdellaan, yhteisöllisyys, kiusaaminen). Myös opettajien ja huoltajien välinen yhteydenpito kuuluvat sosiaalisiin suhteisiin.

Oppilaat kokivat, että lomautusten aikana opettajien kanssa käydyt keskustelut ja kuulumisten vaihdot olivat harvassa tai niitä ei ollut ollenkaan. Vastauksista nousee esiin se, että opettajilla on ollut kiire ja tästä syystä oppilaiden huomioiminen on varmasti jäänyt vähälle. Koulusta saatu tuki oli vähäistä, ja tästä syystä oppilaat kantoivatkin huolta niistä oppilaista, jotka olisivat heidän mielestään tarvinneet tukea koulunkäyntiin.

”Sain opetusta, mutta ei se ollut samanlaista, koska oikea opettaja ei aina ollut paikalla.” o2

"En ees kehannu kysyä apua, ku ei se oikein osannu edes opettaa. Selvitin sit ite." o2

"Joku opettaja tuli päästämään luokkaan ja yritettiin tehdä jotain. Tehtäviä oli tullut wilmaan ja niitä yritettiin tehdä." o3

"Pahinta oli, kun ei opetettu. Äikkäkin oli vaan wilmassa viesti et lue kirja. En toivo kellekään muistoksi, että oltiin kaksi viikkoa ilman opetusta." o3

"Jos oli opettaja, ni se ramppas luokasta toiseen, eikä se pystynyt auttamaan mitenkään. Jos oli sijainen, ni ei se tehny mitään. Se vaan istu ja sano, et tehkää nää tehtävät. Kun en osannut, niin en saanut apua. Ärsytti ja oli kauheeta." o6

Osalle oppilaista oppimisvajetta oli syntynyt jo korona kevään etäopetuksen aikana, joten opettajien lomautukset tulivat aikaan, jolloin tätä syntynyttä oppimisvajetta olisi pitänyt kiihkiä kiinni. Oppilaiden vastauksissa nousi esiin se, että yli puolet oppilaista kokivat, että eivät saaneet lomautusten aikana koulusta tarvitsemaansa tukea. Ei vaikka vastanneista kahdella oli tuen tarvetta ja päätökset, joiden mukaan heidän olisi tullut saada tukea. Osa oppilaista kertoi, että tukea ja apua ei edes kehdannut kysyä, sillä kokivat, ettei opettajana ollut sijainen olisi osannut heitä auttaa. Vastauksista päätellen opettajien lomautukset kuormittivat myös koteja, sillä oppilaat kertoivat saaneensa apua ja tukea kotoa. Voidaankin siis todeta, että kevään 2020 poikkeusolot etäkouluineen, syksyn 2021 koronarajoitukset ja opettajien lomautukset kuormittivat niin oppilaita, koteja kuin henkilökuntaakin.

"Oli vähän haasteita kaikissa aineissa. Jotenkin sai tukea. Kotona vanhemmat autto." o1

"Ei silloin tukea ollut. Kotona yritin tehdä tehtäviä" o2

"Opettaja päästi luokkaan ja yritettiin tehdä jotain tehtäviä, mitä opettaja oli laittanut wilmaan. Tukea en osannut pyytääkään. Kotona äiti auttoi." o3

"Tai ehkä olis saanu, jos ois kysynyt. Mut, jos ei tunnil ollu opettajaa vaan avustaja ja sit se katto googlesta, miten piti tehdä, ni tuli sit sellain olo, ettei viitti ees kysyä." o4

"Etäopiskelukin oli parempi kuin lomautukset. Pahinta oli se, kun koulussa ei opetettu." o4

"Ei oikein saanut tukea." o5

"Lomautusten aikana opettajat eivät kerenneet auttamaan mitenkään." o6

Oppilaiden vastauksissa esiin nousee myös se, että koulussa ei lomautusten aikana ollut juurikaan järjestelmällisyyttä (sekaannuksia sattui) ja asioista tiedottaminen koettiin huonona. Oppilaat eivät aina tienneet, missä heidän piti olla. Vastauksien perusteella on nähtävissä, että osan opettajista ollessa lomautettuina, ei töissä olevilla opettajilla ollut aikaa hoitaa kaikkia heille kaasaantuneita tehtäviä. Lomautusten aikana kouluilla ei siis ollut riittävästi opettajia. Osaltaan varmaan tästä syystä myös tiedottaminen jäi puutteelliseksi.

Vastauksissa korostui myös se, että oppitunteja käytettiin enemmän kavereiden kanssa juttelemiseen ja pelleilyyn, kuin itse opiskeluun. Oppimisympäristöt kuvautuivat oppilaiden vastauksissa työrauhaa häiritsevinä. Opettajien lomautusten aikana yhden opettajan vastuulla oli kaksi tai useampi luokka. Opettajan ollessa pois luokasta (toisen luokan luona) jäivät toisen luokan oppilaat luokkaan keskenään ilman opettajaa. Opettajan puuttuminen luokasta näkyi työrauhan vaarantumisenä luokassa. Tällöin myös oppiminen jäi toissijaiseksi. Tällaista oppilaiden työrauhaa häiritsevää käyttäytymistä esiintyi lomautusten aikana usein, sillä poissaoleva opettaja ei mitenkään pystynyt luomaan oppimista tukevaa oppimisympäristöä.

"Jotain oppitunteja peruttiin joo. Siellä ei ollu sen aineen opettajaa, ni se ei voinu opettaa... Oppimisilmapiiri vaihteli, toisinaan oli levotonta, eikä voinut keskittyä ja toisinaan pystyi hyvin keskittymään." o1

"Ei oikein saanut mitään tehtyä. Puettiin luurankoa, koulussa ei oikein tehtäviä tehty. Ei keskittymisrauhaa ollut. Juteltiin, eikä jaksanut koulussa tehdä tehtäviä." o3

"Lukkarissa olevat luokat eivät pitäneet paikkansa, se aiheutti myös sekaannuksia... Ja monta kertaa oli tilanteita, ettei tiennyt minne mennä. Tuli kuulutuksia menkää sinne ja tänne..." o4

"Oli sit sellain kaaottinen tunnelma koululla, ni se sit toi stressiä, mut ei sillee pelottanut. Ei ollut mitään järjestelmällisyyttä." o4

"Mut sit, ku ei valvottu, ni sit me vaan heiteltiin kumeja ja kaikkee mahollista, nauretti... Hälinää ja meteliä, vaikea keskittyä." o5

Vastausten perusteella opiskeluympäristö, opettaja-oppilassuhde, suhteet koulutovereihin sekä muut koulun sosiaaliset suhteet muuttuivat opettajien lomautusten aikana. On selvää, että opettajan aika ei mitenkään voinut riittää kaikille, kun vastuulla oli useampi luokka. Opettajien kiinnostus oppilaiden kuulumisista jäi vastausten perusteella vähälle ja kiireen kokemus korostui. Myös tuen saaminen lomautusten aikana koettiin puutteellisena tai sitä ei ollut ollenkaan. Näin ollen voidaan todeta, että oppilaiden oikeus saada opetusta vaarantui, vaikka oikeus perusopetukseen on perustuslaissa turvattu yhdenvertaisesti kaikille lapsille.

Ahtolan (2016) mukaan lapset oppivat, kehittyvät ja kasvavat niissä vuorovaikutussuhteissa ja tilanteissa, joissa he aikaansa viettävät. Hänen mukaansa kohtaamiset tuottavat parhaimmillaan hyvinvointia. Mutta mitä käy, jos kohtaaminen ja vuorovaikutus on puutteellista tai sitä ei ole? Millainen vaikutus tällä on oppilaisiin? Opettajan vastuu oppilaiden myönteisen kehityksen kannalta voidaan siis nähdä suurena. Opettajat ovat tärkeitä aikuisia oppilaiden elämässä.

4.4 Mahdollisuus itsensä toteuttamiseen

Konun (2002) mallin mukaan koulun tarjoamia itsensä toteuttamisen mahdollisuuksia ovat muun muassa sopiva opetus ohjaten ja kannustaen sekä osallistuminen itseä koskevien asioiden päätöksentekoon (opettajien rohkaisu, oppilaiden mielipiteet, kotitehtävien teko, avun saanti).

Konun (2002) mielestä oppilaiden mahdollisuuksilla osallistua ja vaikuttaa omiin asioihinsa koulumaailmassa oli selkeä yhteys hyvin- tai pahoinvointiin koulussa. Myös YK:n lapsen oikeuksien sopimus (1990) velvoittaa, lasten näkemykset tulee kuulla ja ottaa huomioon heitä koskevissa asioissa. Lasten edut tulisi siis selvittää lapsivaikutusten arvioinnilla.

Kaikkien vastanneiden oppilaiden mielestä oppilaiden ääntä ei kuultu opettajien lomautus päätöstä tehdessä, oppilaat eivät siis oman kokemuksensa mukaan voineet vaikuttaa opettajien lomautuspäätökseen, eikä heidän mielipidettänsä lomautuksiin kuultu. Oppilaiden tarpeet eivät siis tulleet kuulluksi, kun päätös lomautuksista tehtiin. Vastauksista nousi esiin myös se, että oppilaat

jätettiin melko yksin lomautus tiedon kanssa, eikä heille kerrottu, miten lomautukset tulevat vaikuttamaan koulunkäyntiin.

“Eivät oppilaat saaneet vaikuttaa.” o1

“En saanut vaikuttaa, ei kysytty mielipidettä.” o2

“En kyllä mun mielestä saanut vaikuttaa. Opettaja kyllä pyysi laittamaan päättäjille viestiä. Suoraan ei kukaan nuorilta kysynyt.” o3

“Ei kuultu minusta. Olisi pitänyt kuulla tai ainakin kertoa, että mitä opettajien lomautukset käytännössä tarkoittavat, ja mitä niiden viikkojen aikana tulee tapahtumaan. Ei olisi pitänyt lomauttaa opettajia.” o4

“Ei minusta kuultu. Kun se oli uus asia ja oli tosi vaikeeta, niin olisi pitänyt kysyä ja saada tietoa. Ei ollut hyvä juttu.” o5

“En saanut mitenkään. Tuli ihan yllätyksenä. Ei tajunnut mitä tarkoittaa... Ei meille juurikaan kerrottu mitä tapahtuu. Yhtäkkiä opettajat vaan hävis.” o6

Oppilaiden vastauksissa korostui tyytymättömyys tilanteeseen ja siihen, että aika koulussa meni monesti muuhun, kuin opiskeluun. Oppilaiden mielestä opettajien lomauttaminen ei ollut järkevää. Oppilaat toivoivatkin, että jatkossa opettajia ei lomautettaisiin, tai mikäli lomautettaisiin, niin lomautukset suunniteltaisiin ja toteutettaisiin peremmin. Kolme oppilasta nosti haastattelun aikana esiin sen, että heidän mielestään kyseessä ei ollut järkevä säästökohde.

“Huono ajankohta, koronan jälkeen. Myös etäkoulusta jäi isot aukot ja sen perään nämä lomautukset. Ei hyvä juttu... Ei tää minusta ole hyvä säästökohde, ei ehkä täysin peilaudu tulevaisuuteen, mutta jollain voi vaikuttaa.” o3

“Ei tää ollut kannattavaa. Ne, jotka tarttis enemmän tukee, ni ne varmaan jäi tosi paljon jälkee. Mäkin jäin ja mulla keskiarvo on yli 9.” o3

“Ne, jotka tarttis enemmän tukee, ni ne varmaan jäi tosi paljon jälkee. Mäkin jäin ja mulla keskiarvo on yli 9. Ni harmittaa niitten puolesta. o4

“Jos kunta tarttee rahaa, ni ehkä jotain muuta mielummin.” o5

“En kyl haluis uudestaan, oli ihan kauheeta aikaa. En oppinu mitään. Ei oo koskaa ahistanut niin paljon. Sit tuli negatiivisia merkintöjä. Oli kauheeta.” o6

Vastausten perusteella voidaan todeta, että mahdollisuus itsensä toteuttamiseen ei toteutunut ennen lomautuksia eikä lomautusten aikana. Oppilaiden mielipiteitä lomautuksista ei huomioitu, eivätkä oppilaat näin ollen voineet vaikuttaa opettajien lomautuksiin. Opetusta, ohjausta, tukiopetusta tai tarvittavaa tukea ei aina ollut saatavilla. Toisaalta myös opettajilta saatu tuki ja kannustus jäivät vähälle johtuen opettajien lisääntyneestä työmäärästä.

4.5 Terveystila

Terveystien ja hyvinvoinnin perusta rakentuu lapsuudessa. Konun (2002) mallin mukaan terveystien ymmärretään erillisenä hyvinvoinnin osa-alueena. Terveystien eli fyysinen ja psyykinen hyvinvointi käsittävät muun muassa kivut, jännittyneisyys, hermostuneisuus ja univaikeudet.

Valtioneuvoston julkaisun (2020, 10) mukaan jo pelkästään koronakriisillä oli huomattavia vaikutuksia lasten ja perheiden hyvinvointiin ja oikeuksien toteuttamiseen. Koronakriisin kielteisten vaikutusten minimoimiseksi valtioneuvosto korosti, että tarvittaisiin kokonaisvaltainen suunnitelma lasten hyvinvoinnin turvaamiseksi sekä pärjäävyyden edistämiseksi. (VN 2020, 10.) Meillä Kouvolassa opettajien lomautukset ajoittuivatkin huonoon aikaan. Korona kevään aiheuttamat etäkoulun vaikutukset näkyivät vielä syyslukukauden alussa ja näin kielteiset vaikutukset hyvinvointiin pääsivätkin kasvamaan opettajien lomautusten aikana.

Kaikki haastatellut oppilaat nostivat esiin sen, että lomautuksilla oli vaikutusta heidän jaksamiseensa. Vastauksista nousee esiin muun muassa se, että oppilaat olivat vapaa-ajalla väsyneempiä niin henkisesti kuin psyykkisesti, koska koulupäivän aikaiset häiriötekijät (melu, ryhmäkoot) olivat vieneet paljon energiaa. Tästä syystä monet oppilaat halusivatkin koulupäivän jälkeen olla rauhallisessa ja hiljaisessa ympäristössä. Myös päiväunien nukkuminen koulupäivän jälkeen koettiin hyvänä keinona palautua päivän rasituksesta. Osa vastanneista koki ajanjakson todella rankkana juuri häiriötekijöiden takia. Kuormitusta aiheutti myös se, että oppilaat joutuivat itsenäisesti selvittämään ja opettelemaan asioita. Vapaa-ajalla harjoituksissa oppilaat jaksoivat käydä, mutta suoriutuminen siellä ei oman kokemuksen mukaan ollut hyvää.

"Kouluun meno jännitti, vaikutti jaksamiseen." o1

"Jaksoin hyvin. Koulupäivän jälkeen olin väsyneempi." o2

"Ehkä vähän huonosti jaksoin. Melu ja häiriötekijät vei enemmän energiaa kuin normi koulupäivä. Eikä päivän aikana juuri-kaan edes oppinut. Väsyneempi henkisesti ja psyykkisesti." o3

"Melu väsytti tosi paljon. Aiheutti stressiä." o4

"Aina ku tuli kotiin, ni halus olla ihan hiljaa tunnin. Vasta sit pysty tekemään mitään. Harjoituksissa jaksoin, mut ei se suoritus mitää parasta ollu." o4

"Väsy aika paljon tunnilla. Kuormitti omaa jaksamista." o5

"En oikein jaksanut mitenkään. En menny aamu tunneille, lähdin kesken päivän. Ei pysty, ei jaks olo." o6

Osalla oppilaista oli hankaluuksia lähteä kouluun, koska kouluun meno jännitti. Jaksamattomuus koulussa näkyi myös lintsamisina ja poissaoloina koulusta. Tällaiset lintsamiset ja poissaolot saattavat olla merkki siitä, että koulunkäynti on menossa huonoon suuntaan. Poissaolojen lisääntyminen pitäisikin nähdä huolestuttavana merkinä oppilaan koulunkäynnissä. Toisaalta myös tällaiset yksittäiset poissaolot saattavat johtaa poissaolojen kierteeseen, ja sitä kautta jopa koulunkäynnin keskeyttämiseen. Voidaan myös miettiä, että onko oppilaiden kouluun menemisen jännittäminen johtunut siitä, että jokin ei koulussa ole ollut hyvin. Eikö koulu ollut lomautusten aikana oppilaille turvallinen oppimis- ja kasvuympäristö?

"Mutta kouluun meno jännitti, ja siksi oli hankaluuksia lähteä kotoon kouluun." o1

"Koulussa ei pystynyt olemaan." o5

"Ei sillee, enemmän ahisti, kun tiesin, että en opi, kun en saa apua. Tuli myös aika paljon lintsattua, kun tiesin etten saa apua." o6

Opettajien lomautukset olivat samaan aikaan, kun koronavirusepidemia aiheutti erityisiä järjestelyitä kouluissa. Opetusta järjestettiin lähiopetuksena turvarajoituksin. Haastattelemini oppilaiden vastauksista nousi esiin oppilaiden huoli siitä, että koronavirusepidemian turvarajoituksia ei pystytty noudattamaan kouluissa. Samassa tilassa saattoi olla kerralla useampi luokka, eikä kaikilla oppilailla edes ollut omaa tuolia. Koronarajoituksista ei oppilaiden

mukaan pidetty tai pystytty pitämään kiinni. Toisaalta opetusryhmien kasvattaminen suuremmiksi oli iso riski taudin leviämisen suhteen. Kun oppilaita oli samassa tilassa paljon, myös hengitysilma koettiin huonona, mikä on osaltaan myös voinut vaikuttaa oppilaiden jaksamiseen ja keskittymiseen koulussa.

”Koulussa oli ihan turvallista, mut sit ku taas miettii koronan kannalta, ni ei kyl ollu... Oli se aika väsyttävää olla siel ja sit ku oli monta luokkaa samas tilas, ni se ilmakin oli huono.” o4

”Silloin ei kyl otettu mitään turvarajoituksia huomioon. Eikä maskijuttujakaan ollut.” o5

Myös Valkealan Kirkonkylän koulun vanhempainyhdistys ry:n ja Valkealan yläkoulun vanhempainyhdistys ry:n tuloksista on nähtävissä, että opettajien lomautuksilla oli kielteisiä vaikutuksia oppilaiden terveydentilaan. Huoltajat kuvasivat, että vaikutukset oppilaissa näkyivät muun muassa ahdistuneisuutena, levottomuutena, epävarmuutena, jännityksenä, pelkoina, itkuisuutena, keskittymisvaikeuksina ja univaikeuksina. (Vaija 2020.)

Vastauksien perusteella voidaan nähdä, että opettajien lomautuksilla oli vaikutusta myös oppilaiden terveydentilaan. Muutokset terveydentilassa näkyivät oppilaiden kuvaamana muun muassa väsymyksenä. On kuitenkin muistettava, että osa lomautusten jättämistä jäljistä oppilaiden terveydentilaan ja hyvinvointiin voivat tulla esiin myös viiveellä. Toisaalta voi myös olla, että oppilaat eivät ole halunneet tai eivät ole osanneet arvioida lomautusten vaikutuksia heidän terveydentilaansa. Näin ollen kaikkia vaikutuksia terveydentilaan ei ehkä vielä tässä vaiheessa edes ole nähtävissä.

4.6 Yhteenveto

Parhaimmillaan kouluissa tehdään arvokasta ja hyvää kasvatustyötä, jolla on positiivisia vaikutuksia oppilaiden kouluhyvinvointiin. Koululla ja siellä vietetyllä ajalla on oppilaalle suuri merkitys (Ahokas-Heikkinen 2017, 64). Opettajat ovatkin tärkeitä aikuisia, joilla voi olla iso merkitys oppilaiden elämässä. Opettajien lomautusten aikana kouluissa on yhden opettajan vastuulla samanaikaisesti kaksi tai useampi ryhmä. On sanomattakin selvää, että tällöin opettajan aika ei välttämättä riitä kaikille ja kaikkeen, jostain on tingittävä. Vaikka opettajien lomautukset eivät saisi vaikuttaa heikentävästi opetuksen laatuun tai

määrään, niin vastauksista voidaan nähdä, että opetuksen laatu kärsi, kun opilaat eivät saaneet tarvitsemaansa tukea ja opetusta. Opetusta lomautusten aikana ei siis pystytty toteuttamaan niin, että oppilaiden oikeus perusopetukseen ja turvalliseen oppimisympäristöön toteutuisi.

Toisaalta myös oppimisympäristö oli lomautusten aikana sellainen, että sekin on osaltaan heikentänyt opetuksen laatua. Mielenkiintoista olisikin tietää, että päästiinkö kouluissa lomautusten aikana opetussuunnitelman mukaisiin tavoitteisiin. Vastausten perusteella on nähtävissä, että lomautusten aikana opetuksen laatu ja määrä heikkenivät, opettajat lähinnä pyrkivät takamaan oppilaiden turvallisuuden koulussa. Kaikesta tästä yhteenvedona voidaan todeta, että opettajien lomautukset vaikuttivat oppilaiden koettuun kouluhyvinvointiin laskevasti. Kuten Konu ja Lintonen (2019) ovat todenneet, opetuksen ja tuen puute heikentävät koettua kouluhyvinvointia. Tämä tutkimus antaakin viestin siitä, että opettajien lomauttamisella oli vaikutusta opetuksen ja tuen määrään ja sitä kautta oppilaiden kouluhyvinvointiin.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

5.1 Keskeiset tulokset ja pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata oppilaiden kokemuksia opettajien lomautuksista. Toiveena oli saada oppilaiden ääni ja kokemukset opettajien lomautuksista kuuluviin. Tuloksia tullaan toivottavasti hyödyntämään jatkossa arvioitaessa opettajien lomautuksien kannattavuutta. Toivon myös, että opinnäytetyön tutkimustulosten myötä päättäjät ymmärtävät, että kaikissa päätöksissä, jotka koskevat lapsia, olisi ensin tehtävä lapsivaikutusten ennakoarviointi. Oppilaiden mielipiteet ja ajatukset tulisi huomioida koulun toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Tällainen lasten osallisuutta tukeva ja tasa-arvoinen toiminta kouluyhteisöissä kasvattaa oppilaita aktiiviseen kansalaisuuteen (POPS 2014, 28).

On selvää, että opetuksen taso ei ole lomautusten aikana ollut samalla tasolla, kuin normaaleissa olosuhteissa. Opettajat varmasti tekivät kohtuuttomissa olosuhteissa parhaansa ja enempää ei voi edes vaatia. Nähtävissä kuitenkin on, että opettajien lomautusten aikana oppilaiden oikeus saada opetusta vaarantui, vaikka oikeus perusopetukseen on perustuslaissa turvattu

yhdenvertaisesti kaikille lapsille. Tutkimukseni mukaan myös oppilaiden saama tuki opetuksessa oli puutteellista tai sitä ei ollut ollenkaan. Huolestuttavaa tämä oli siksi, että vastanneista kahdella oppilaalla oli päätökset tuen tarpeesta, ja näin ollen heidän olisi tullut saada tukea opiskeluun. Voidaankin todeta, että tutkimukseen haastatelluista oppilaista eniten näyttivät kärsineen erityistuen tarpeessa olevat oppilaat.

Tutkimukseni mukaan kaikki haastateltavat oppilaat kokivat, että opettajien lomautukset olivat huono juttu, sillä ne aiheuttivat oppimiseen entisestään aukkoja. Oppilaat nostivat esiin sen, että koronakevään etäkoulu oli jättänyt oppimiseen aukkoja, joten niidenkin vaikutukset jatkuivat vielä lomautusten jälkeen. Myös valtioneuvoston julkaisun (2020) mukaan jo pelkästään koronakriisillä oli huomattavat vaikutukset lasten oppimisessa ja hyvinvoinnissa. Poikkeusolojen jatkuminen opettajien lomautuksilla voidaankin nähdä melko huonona asiana.

Haastateltavat oppilaat toivat esiin myös huolensa lomautusten pitkäaikaisista vaikutuksista oppimistuloksiin. Opetushenkilöstön lomautusten myötä erot oppimisessa kasvoivat toisilla entisestään. Tästä syystä oppilaat olivat myös huolissaan jatko-opiskelu mahdollisuuksistaan. Mielenkiintoista olisikin tietää, että kuinka paljon etäopiskelu ja opettajien lomautukset heikensivät kouvolaisten oppilaiden tulevaisuudennäkymiä ja jatko-opiskeluun pääsyä. Olivatko kouvolaalaiset oppilaat eriarvoisessa asemassa jatko-opintoihin pyrkimässään? Toisaalta voidaan nähdä myös, että opettajien lomautusten aikana monelle itsenäinen selviytyminen tehtävistä oli vaikeaa ja itseohjautuvuuden ja kodin antaman tuen merkitys korostui jälleen.

Suurin osa suomalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin. Kuitenkin väestön kasvavat terveys- ja hyvinvointierot koskettavat myös heitä. Syrjäytymisen on nähty olevan yksi selittävä tekijä eriarvoisuuden lisääntymiseen. Myös huono-osaisuuden kasautuminen on yksi nuorten hyvinvointia heikentävä tekijä. Lasten ja nuorten palveluiden eriarvoisuus kuntien välillä on suuri puute lapsen oikeuksien toteutumisessa Suomessa. Lomautukset lasten ja nuorten palveluissa ovat haitallisia, sillä lasten ja nuorten hyvinvointi on tärkeä perusta tulevaisuuden hyvinvoinnille. (Ervamaa ym. 2020.)

Kymsoten (2020) hyvinvointikertomuksesta nähdään myös, että Kymenlaaksolaisista lapsista, nuorista ja perheistä valtaosa (80 %) voi hyvin. Kuitenkin muihin maakuntiin verrattuna Kymenlaaksossa kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten osuus on maan suurin. Lastensuojeluasiakkaiden määrä on noussut huolimatta varhaisten palvelujen lisäämisestä. Myös nuorisopsykiatrian asiakasmäärät ovat olleet nousussa. Näiden tietojen valossa voidaan siis todeta, että Kymenlaaksolaiset nuoret eivät voi hyvin. (Kymsote 2020.) Eikä kevään 2020 etäopiskelu ja syksyn 2021 opettajien lomautukset varmasti ole tilannetta muuttanut parempaan suuntaan.

Ennen opettajien lomautuksia, keväällä 2020 elettiin poikkeusoloissa, mikä tarkoitti, että oppilaat opiskelivat etänä. Etäopiskelun nähtiin vaikuttavan nuorten oppimiseen ja kouluhyvinvointiin. Oppimisvajetta syntyi ja eriarvoisuus lisääntyi. Ylivoimaisesti tärkeimpänä tuen muotona poikkeusoloista ja niiden vaikutuksista toipumiseen olisikin tarvittu lisää opettajia, ei lomautuksia. Opetustoiminnan turvaamiseksi opetus- ja kulttuuriministeriö jakoikin kunnille korona-avustusta. Myös Kouvolan kaupunki sai tätä avustusta, mutta päätti siitäkin huolimatta lomauttaa opettajat. Poikkeusolojen oppimisvajeiden paikkaaminen lomautuksin kuulosti jo tuolloin huonolta yhdistelmältä. Miten syntyneitä oppimisaukkoja voitaisiin kuroa umpeen opettajia lomauttamalla?

Koulussa koetun hyvinvoinnin ja kouluympäristön vaikutus psyykkiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin on merkittävä. Tutkimusten perusteella opettajalla on erityinen merkitys oppimiseen sekä koettuun kouluhyvinvointiin. Kouluhyvinvointi on olennainen osa nuorten kokonaisvaltaista hyvinvointia, koska nuoret viettävät suurimman osan ajastaan koulussa. Koulu vaikuttaa siis laajasti lapsen kasvuun ja kehitykseen. Tästä syystä koulussa tulisikin kiinnittää oppimisen ohella huomiota myös hyvinvointiin. Kouluhyvinvointi on kaikkien vastuulla. (Ahokas-Heikkinen 2017; Konu 2002; Harrinen & Halme 2012; Widlund 2021).

YK:n lapsen oikeuksien (1990) sopimuksen 6 artiklan mukaan lapsien oikeus mahdollisimman täysimääräiseen kehittymiseen on opettajien lomautusten aikana vaarantunut, sillä lomautusten aikana koulun olosuhteet ovat olleet sellaiset, että lapsilla ei ole ollut mahdollisuutta oppia, kasvaa ja kehittyä.

Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että oppilaiden kouluhyvinvointi laski opettajien lomautuksien myötä. Tämä näkyi muun muassa siinä, että oppilaat olivat kuormittuneempia, ahdistuneempia ja väsyneempiä. Oppilaat myös kertoivat, että lomautusten aikana koulussa oli paljon häiriötekijöitä, joiden takia heidän suoriutumisensa laski. Haastattelemieni oppilaiden vastauksista esiin noussut kuva oppimisympäristöstä (melu, ryhmäkoot suuria, ei valvontaa, järjestelmällisyyden puute) ei ole hyväksi nuoren kasville ja kehitykselle. Melun on osoitettu haittaavan muun muassa muistia, keskittymistä, puheen erottamista, lukemaan oppimista ja luetun ymmärtämistä. Melun on todettu heikentävän pitkäkestoista muistia ja suoriutumista lukutehtävistä. Erityisen haitallista melulle altistuminen on lapsille, sillä pitkään jatkuvan päivittäisen melulle altistumisen on osoitettu olevan yhteydessä stressioireisiin. Melu siis häiritsee lapsia huomattavasti enemmän. Tästä syystä aikuinen ei pysty oman kokemuksensa pohjalta arvioimaan melun häiritsevyyttä lapselle. (Hintsanen 2014.) Ei siis ole mikään ihme, että haastatteleman oppilaat olivat koulupäivän jälkeen väsyneitä ja tarvitsivat rauhallisen ja hiljaisen paikan palautukseen päivän rasituksesta. Toisaalta voidaan myös nähdä, että melulla ja rauhattomuudella on voinut olla vaikutusta myös oppilaiden muistamiseen ja sitä kautta oppimiseen.

Myös poissaoloja ja lintsauksia oli vastanneilla oppilailla enemmän, kuin aiemmin. Oppilaiden vastauksista nousi myös esiin se, että kouluhyvinvoinnin laskeminen vaikutti koettuun yleiseen hyvinvointiin. Tämä näkyi siinä, että kotoa oppilaat olivat väsyneempiä (nukkuivat päiväunia) ja siinä, että harrastuksissa suoriutuminen koettiin haastavana. Myös ahdistuneisuus ja stressi lisääntyivät monella oppilaalla. Toisaalta opettajien lomautusten pitkäaikaisvaikutuksia terveyteen ja kouluhyvinvointiin ei voida kaikilta osin arvioida vielä tässä vaiheessa. Osa vaikutuksista saattaa tulla esiin vasta myöhemmin.

Perusopetuslaki (1998/628) säättää peruskoulua käyvälle oppilaalle oppivelvollisuuden lisäksi myös monia oikeuksia. Oppilaalla on muun muassa oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ja sen lisäksi oppilaalla on oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta jokaisena työpäivänä. Oppilaiden vastauksien mukaan opetushenkilöstön lomautukset vaikuttivat oppilaiden oikeuteen saada opetussuunnitelman mukaista opetusta. Kaikki vastanneet toivat esiin, että eivät saaneet lomautusten aikana kunnollista opetusta. Myös oppilaiden

oikeus turvalliseen oppimisympäristöön vaarannettiin, kun yhden opettajan vastuulla oli samanaikaisesti kaksi tai useampi ryhmää. On selvää, että yksi opettaja ei millään pysty olemaan samanaikaisesti ryhmien luona auttamassa ja ohjaamassa.

Vaikka kaikki vastanneet kuvasivat, että lomautusten myötä opetusta ei juuri-kaan ollut ja levottomuus koulussa lisääntyi, niin kukaan vastanneista oppilaista ei tuonut esiin turvattomuutta tai pelkoa. Myöskään koulukiusaamista tai vaaratilanteita ei haastateltavien mukaan lomautusten aikana ollut. Muutamia oppilaita kouluun meno jännitti, mutta lähes kaikki vastanneet oppilaat kokivat, että heidän oppimisympäristönsä oli turvallinen. Oppilaiden vastauksien perusteella oppimisympäristössä voidaan kuitenkin nähdä paljon puutteita (opettaja ei aina ollut paikalla, koronarajoituksia ei noudatettu). Oppilaat kuvasivat useita tilanteita, joissa aikuisen valvonta saattoi puuttua kokonaan oppitunnilla tai tilanteita, joissa samaan luokkatilaan oli laitettu useampi luokka. Tällaiset tilanteet ovat riski esimerkiksi turvattomuuden kokemiseen, tapaturmiin ja koulukiusaamiseen.

Opinnäytetyöni tulokset ovat tältä osin ristiriidassa Valkealan Kirkonkylän koulu ry:n ja Valkealan yläkoulun vanhempainyhdistys ry:n toteuttaman kyselyn peruskoululaisten huoltajille kanssa. Heidän kyselystään nousi esiin se, että monet lapset kokivat turvattomuutta, koulukiusaamista tai vaaratilanteita normaalia enemmän opettajien lomautusten aikana. (Vaija 2020.) Jäinkin pohtimaan, että minkä takia haastattelemani oppilaat eivät kuvaamissaan tilanteissa ole kokeneet turvattomuutta ja pelkoa? Olivatko opettajat tinkineet opetuksesta, jotta pystyivät keskittymään turvallisuuden tunteen takaamiseen? Vai eivätkö oppilaat itse ole mieltäneet esimerkiksi opettajien riittämätöntä valvontaa turvattomuudeksi? Toisaalta jäin myös pohtimaan, miksi vanhemmille tehdystä kyselystä nousi esiin oppilaiden turvattomuuden, koulukiusaamisen ja vaaratilanteiden lisääntyminen? Pohdin myös sitä, oliko tutkimukseni aika-viive (puoli vuotta) liian pitkä, eivätkö oppilaat enää muistaneet tarkasti tapahtumia.

Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että oppilaiden näkemyksiä ei kuultu opettajien lomautuspäätöstä tehdessä. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artiklan mukaan: ”jokaisella lapsella, joka kykenee muodostamaan omat

näkemyksensä, on oikeus niiden ilmaisemiseen kaikissa häntä koskevissa asioissa.” Tämä tarkoittaa siis sitä, että kaikissa päätöksissä, jotka koskevat lapsia tulisi kuulla lapsia ja ottaa heidän näkökulmansa huomioon. Myös lapsivaikutusten arvioinnin mukaan on erityisen tärkeää arvioida lapsiin ja nuoriin kohdistuvat vaikutukset, sillä lapsen edun on oltava ensisijainen hankintaperuste kaikissa lapsia koskevissa päätöksissä.

Ennen lomautuksia Kouvolassa oli tehty selvitys lomautuksen toteuttamisen mahdollisuuksista sekä niiden vaikutuksista toimintaan ja palvelutuotantoon. Tuossa selvityksessä ei kuitenkaan ole mitenkään otettu huomioon lasten näkemyksiä. (Kouvolan kaupunki 2019.) Harmittavaa tilanteessa on se, että Kouvolan kaupunki ei ymmärtänyt lasten ja nuorten heikkoa tilannetta korona-kevään jäljiltä, eikä sitä, että opettajien lomautukset voisivat pahentaa tilannetta. Juuri tällaiset kuntapoliittiset päätökset vaikuttavat lasten koettuun hyvin- ja pahoinvointiin luultavasti vielä pitkän aikaa. Monesti tällaisilla lyhytnäköisillä säästötavoitteilla tehdyt päätökset ja niiden vaikutukset lasten hyvinvointiin näkyvät vasta myöhemmin. Reagoinnin sijaan tarvittaisiin ennakointia. Opettajien lomautusten aikainen riittämätön panostus oppilaiden tukeen ja opetukseen voivatkin tulevaisuudessa tuoda vielä ison laskun maksettavaksi.

Oppilaiden haastattelujen pohjalta voidaan todeta, että oppilailla on kiinnostusta osallistua heitä koskevien asioiden päätöksentekoon. Vastauksien perusteella nähdään, että oppilaiden ajatuksia ja näkemyksiä ei tässä lomautuspäätöksessä huomioitu, vaan asiat oli valmiiksi suunniteltu, eikä näin ollen tilaa lasten ajatuksille ollut. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen (1990) 3 artiklan mukaan lapsen etu tulisi olla valintojen ja toimintojen ensisijaisena lähtökohtana. Opinnäytetyöni tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että lasten ja nuorten ääntä päätöksen teossa ei otettu millään tavalla huomioon. Voidaan myös kyseenalaistaa se, että onko opettajien lomautuspäätöstä tehdessä oikeasti otettu huomioon lasten etu ja onko suunnitelmat tehty lapsen edun näkökulmasta. Kaikki haastateltavat oppilaat kokivat, että heiltä ei kysytty, mitä he lomautuksista ajattelivat. Viisi vastanneista oli sitä mieltä, että oppilaiden ääntä olisi pitänyt kuulla. Yksi vastanneista ei osannut sanoa. Yhteistä kaikkien vastauksissa oli kuitenkin kokemus siitä, että opettajien lomauttaminen ei ole hyvä säästökohde, sillä se vaikuttaa suuresti oppilaiden kouluhyvinvointiin.

Yksi huomioitava seikka on myös se, että neljän vastanneen oppilaan kohdalla nämä olivat jo toiset opettajien lomautukset peruskoulun aikana.

Jatkossa toivoisin päättäjiltä kauaskantoisempaa näkemystä päätöksiä tehdessä. Tällainen lasten ja nuorten kustannuksella säästäminen ei mielestäni ratkaise ongelmia. Lomautusten aikana lasten ja nuorten arki, turvallisuuden tunne sekä opetussuunnitelman mukainen opetus vaarannettiin kertaluonteisen säästön takia. Takaisin maksun hinta voi kuitenkin olla säästöjä suurempi, sillä korjaavat toimet ovat tunnetusti kalliimpia kuin ennaltaehkäisevät. Mielenkiintoista olisikin tietää, että mikä on lopulta hintalappu tälle lasten kustannuksella säästämiseksi? Toiko opettajien lomautukset haluttuja säästöjä Kouvolan kaupungille?

5.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimusetiikassa on kyse siitä, kuinka voidaan tehdä eettisesti hyvää ja luotettavaa tutkimusta. Aina, kun tutkitaan ihmisiä, on tutkimusaineiston luotettavuuden perustana tutkittavien yhteistyöhalu. Tutkimusaineistoa kerätessä on aina kiinnitettävä huomio tutkittavien ihmisten kohteluun ja oikeuksiin, joista säädetään muun muassa tutkimustoimintaa koskevissa laeissa. (Hirsjärvi ym. 2000.) Tutkittavien suojaan kuuluu osallistuvien vapaaehtoinen suostumus. Yksilöillä on siis oikeus kieltäytyä osallistumasta tutkimukseen, keskeyttää mukana olonsa milloin tahansa tutkimuksen aikana, kieltää jälkikäteen itseään koskevan aineiston käyttö tutkimusaineistona ja tietää nämä oikeutensa. Pahimmillaan epäonnistuminen eettisissä kysymyksissä saattaa viedä pohjan koko tutkimukselta. (Hirsjärvi ym. 2000; Tuomi 2018; Tuomi & Sarajärvi 2018.)

Vastuu tutkimuksen eettisyydestä on aina tutkijalla. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa huolellisuutta, tarkkuutta, vastuullisuutta ja rehellisyyttä kaikissa työn vaiheissa. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan arvioida validiteetin ja reliabiliteetin käsitteiden avulla, vaikkakin on myös todettu, että nämä käsitteet eivät ole hyviä laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa. (Hirsjärvi ym. 2000; Tuomi 2018.) Tuomi & Sarajärvi (2018) esittelevät useita käsitteitä, (uskottavuus, vastaavuus, siirrettävyys, riippuvuus, vahvistettavuus, puolueettomuus) joiden avulla laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voi pohdita ja arvioida.

Olen käsitellyt tutkimuksen toteutusta ja eettisyyttä luvuissa 3.3-3.7. Olen pyrkinyt kuvaamaan tutkimukseen liittyvät asiat niin, että tarvittaessa tutkimus on mahdollista toteuttaa samanlaisena uudelleen. Näiltä osin voidaan siis sanoa, että tutkimukseni on luotettava. Työssäni en paljasta mitään sellaista, mistä voisi olla haittaa haastatteluun osallistuneille. Tutkimusta tehdessäni huolehdin hyvän tieteellisen käytännön toteutumisesta. Noudatin työssä yleisiä tutkimuksellisia eettisiä ohjeita ja määräyksiä. Epärehellisyttä vältin tutkimuksen kaikissa vaiheissa.

Haastatteleman oppilaat olivat kokeneet opettajien lomautukset syksyllä 2020. Heillä oli siis omakohtainen kokemus opettajien lomautuksista, joten tältä osin tutkimusta voidaan pitää luotettavana. Tässä tutkimuksessa käytin aineistonkeruumenetelmänä haastattelua, joka osoittautui hyväksi tavaksi kuvata oppilaiden kokemuksia opettajien lomautuksista. Ensimmäinen haastattelu oli testihaastattelu, jolla testasin, miten teemahaastattelun runko toimii. Tämä osaltaan lisäsi tutkimuksen luotettavuutta. Testihaastattelun perusteella en lähtenyt muuttamaan haastattelurunkoa. Haastattelut toteutin kasvotusten oppilaiden kotona, kahvilassa tai Teams-videoyhteyden avulla. Koin, että tilat olivat haastatteluihin sopivan rauhallisia ja miellyttäviä. Haastattelu ja havainnointi mahdollistivat sen, että tarvittaessa pystyin tarkentamaan oppilaiden vastauksia. Lisäksi oppilaiden havainnointi haastattelutilanteessa mahdollisti sen, että pystyin etenemään oppilaiden ehdoilla.

Opettajien lomautuksien ja oppilaiden haastattelujen välissä oli aikaa puoli vuotta. Haastattelujen jälkeen pohdinkin sitä, että oliko tämä aikaviive liian pitkä? Muistivatko oppilaat kaiken, mitä olivat kokeneet? Oppilaita haastatellessa näytti kyllä siltä, että oppilaat muistivat, mutta on mahdollista, että kaikki kokemukset eivät muistuneet mieleen haastatteluhetkellä. Jos nyt tekisin haastattelut uudestaan, niin lähettäisin oppilaille haastattelurungon etukäteen. Näin oppilaat voisivat valmistautua etukäteen ja muistella, mitä opettajien lomautusten aikana tapahtui. Toisaalta olisin voinut myös pyytää oppilaita olemaan minuun yhteydessä, mikäli heille haastattelujen jälkeen nousee esiin jokin, mitä haluaisivat vielä kertoa.

Haastattelu oli aikaa vievä aineistokeruumenetelmä, mutta näin jälkikäteen mietittynä koen sen olleen paras tapa toteuttaa tämä tutkimus. Haastattelun etuna oli ehdottomasti se, että pystyin tarpeen tullen tarkentamaan oppilaiden vastauksia. Haastattelut nauhoitin puhelimen nauhurilla ja tallenteet suojasin salasanalla. Nauhoitettuja haastatteluita käsitellessäni noudatin rehellisyyttä ja huolellisuutta. Tutkimuksessa käytin koko saamaani aineistoa ja kuvasin vastaukset totuudenmukaisesti. Haastatteluaineisto ei sisältänyt henkilötietoja, eikä valmiista opinnäytetyöstä pysty tunnistamaan osallistujia. Haastattelut lityin välittömästi haastattelun jälkeen, jolloin asiat olivat minulla vielä hyvässä muistissa. Silti en voi olla täysin varma, olenko ymmärtänyt haastateltavan antamat vastaukset juuri, kuten haastateltava tarkoitti. Haastatteluiden nauhoitukset hävitin asianmukaisesti.

Haastatteluissa sosiaalinen vuorovaikutus oli tärkeänä osana tiedonhankintaa. Oma aiempi kokemus haastattelusta sekä nuorten kanssa työskentelystä varmasti lisäsivät tutkimuksen luotettavuutta. Tutkimuksessa haastatellut oppilaat tuntuivat kertovan opettajien lomautuksista rehellisiä ja omaa kokemustaan kuvaavia vastauksia. Haastattelun aikana oppilaat kertoivat ja pohtivat omaa kokemustaan ja sitä, miten lomautukset olivat vaikuttaneet heidän kouluhyvinvointiinsa.

Tutkimuksen tekijänä tunsin muutamat oppilaat jo entuudestaan. On mahdollista, että tämä on voinut vaikuttaa opinnäytetyön luotettavuuteen lisäten tai laskien. Tuttuuden myötä nämä oppilaat kuitenkin kokivat haastattelutilanteen turvallisena ja näin ollen heidän olikin helpompi kertoa kokemuksistaan. On kuitenkin mahdollista, että oppilaat eivät ole kaikkea halunneet minulle kertoa ja tältä osin tietoa on voinut jäädä saamatta. Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikuttaa myös puolueettomuus. Opinnäytetyön haastattelut pystyin mielestäni suorittamaan puolueettomasti, vaikka tunsinkin muutamat oppilaat entuudestaan. Opinnäytetyön tekijänä minulla ei ollut yhteyttä haastattelemini oppilaiden kouluihin, näin ollen haastateltuja oppilaita pystyin kuulemaan ja ymmärtämään mahdollisimman luotettavasti ja puolueettomasti.

Haastateltavien määrä ($n = 6$) tässä tutkimuksessa oli melko pieni. Pohdin haastattelujen jälkeen sitä, että oliko aineisto riittävä ja olivatko oppilaiden vastaukset riittäviä, jotta voitaisiin todeta tutkimuksen olevan tieteellinen tai

yleistettävissä. Resursseja ja aikaa haastatteluihin minulla kyllä olisi ollut. Myös tutkimuksen sopivuuden täyttäviä oppilaita olisi kyllä ollut, mutta oppilaat eivät kai jostain syystä joko nähneet haastattelutiedotetta tai eivät olleet kiinnostuneita tutkimuksesta. Näin jälkikäteen mietittynä olisin voinut myös itse jakaa tiedotetta enemmän ja toisaalta myös kysyä oppilaita osallistumaan tutkimukseeni. Mikäli toteuttaisin tutkimuksen uudelleen, niin haastatteluiden lisäksi ottaisin aineistonkeruumenetelmäksi lyhyen lomakehaastattelun, jolla voisin haastatteluiden lisäksi selvittää oppilaiden kokemuksia lomautuksista. Näin myös ne oppilaat, jotka eivät halua tulla haastatteluun olisivat päässeet vastaamaan. Tämä olisi lisännyt tutkimuksen luotettavuutta. Vaikka aineiston koko olikin pieni, niin koen aineiston olleen riittävä, sillä tutkimuksen tarkoitus oli kuvata ilmiötä, ei tehdä tilastollista yleistystä.

Tutkimukseni analyysin tueksi olen ottanut lainauksia alkuperäisestä aineistosta. Näiden tarkoituksena on olla esimerkkeinä oppilaiden vastauksista. Toisaalta lainaukset myös tuovat oppilaiden oman äänen näkyväksi myös lukijoille. Näin lukija saa itse tarvittaessa tehdä omia päätelmiä lainauksista. Tutkimusta analysoidessa käytin koko saamaani aineistoa ja kuvasin vastaukset totuudenmukaisesti, epärehellisyyttä välttäen. Analysoidessa aineistoa pohdin kuitenkin sitä, että olenko varmasti ymmärtänyt oikein oppilaiden vastaukset ja sainko kerätyistä aineistosta kaiken oleellisen irti. Olisiko joku toinen voinut saada aineistosta enemmän irti?

5.3 Jatkotutkimusehdotukset

Opettajien lomautukset ja niiden vaikutukset kouluhyvinvointiin tarjoavat vielä runsaasti tutkittavaa ja kehitettävää tulevaisuudessa. Haastatteleman oppilaat kuvasivat lomautusten aiheuttaneen oppimiseen aukkoja ja toivat esiin huolensa lomautusten pitkäaikaisista vaikutuksista oppimistuloksiin.

Opinnäytetyöni tulosten pohjalta olisikin mielenkiintoista tutkia, millä tavalla lomautukset vaikuttivat oppilaiden oppimiseen, oliko lomautuksilla pitkäaikaista vaikutusta oppimistuloksiin ja vaikuttivatko nämä oppilaan jatko-opintoihin pääsyyn. Olisi myös mielenkiintoista tutkia sitä, että olivatko kouvolaalaiset oppilaat eriarvoisessa asemassa hakiessaan jatko-opintoihin, eli oliko Kouvolaisten oppilaiden oppimistulokset muuta maata alhaisemmat.

Opinnäytetyöni tulokset olivat pelon ja turvattomuuden kokemuksen kannalta ristiriidassa vanhempainyhdistyksien toteuttaman kyselyn kanssa. Haastattelemani nuoret eivät kokeneet turvattomuutta, eikä pelkoa, vaikka olosuhteet olisivatkin sen mahdollistaneet. Vanhemmille tehdystä kyselystä kuitenkin nousi esiin se, että monet lapset kokivat turvattomuutta, koulukiusaamista tai vaaratilanteita normaalia enemmän opettajien lomautusten aikana. Olisikin mielenkiintoista tutkia tätä pelon ja turvattomuuden kokemusta enemmän. Mitkä tekijät vaikuttivat siihen, että haastattelemani oppilaat eivät kokeneet turvattomuutta ja pelkoa? Miten muut oppilaat ovat asian kokeneet?

Toisaalta olisi myös mielenkiintoista tutkia opettajien kokemuksia lomautuksista, miten opettajat kokivat lomautukset ja miten he näkivät lomautusten vaikuttaneen oppilaiden oppimistuloksiin ja kouluhyvinvointiin.

LÄHTEET

- Ahtola, A. 2016. Koulu hyvinvoivoinnin rakentajana. Kirjassa Ahtola, A. (toim.), Psyykkinen hyvinvointi ja oppiminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 12–20.
- Ahokas-Heikinen, J. 2017. ”Kouluyhyvinvointi on monen tekijän summa” Kouluyhteisön aikuisten näkemyksiä kouluyhyvinvoinnista. Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityön maisteriohjelma. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201712184745> [viitattu 1.12.2020].
- Aro, T., Hämeenaho, P., Nurminen, T., Poikkeus, A.-M., Sainio, M. & Torppa, M. 2020. Koulujen henkilökunnan kokemukset oppilaiden hyvinvoinnista COVID-19-etäkouluaikana: ”Osa puhkesi kukkaan. Muutamat pitivät rimaa alhaalla.” Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti: NMI-bulletin, 30(3), 12–32. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202101201164> [viitattu 22.1.2021].
- Auvinen, R. 2019. ”Jokainen haluaa tuntea kuuluvansa johonkin” Kahdeksaluokkalaisten oppilaiden käsityksiä osallisuudesta koulussa ja kouluyhteisöön kuulumisesta. Tampereen yliopisto. Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-201907012358> [viitattu 13.1.2021].
- Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana. Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7206-0> [viitattu 23.10.2021].
- Ervamaa, S., Haahkola, K., Illi, M., Markkola, A., Tukiainen, H. & Suomalainen, K. 2015. Lasten ja nuorten palvelut 2020. Jotta yksikään lapsi ei tipahda turverkon läpi. Sitra. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://media.sitra.fi/2017/02/23070242/Lasten_ja_nuorten_palvelut_2020-3.pdf [viitattu 13.1.2021].
- Harinen, P. & Halme, J. 2012. Hyvä paha koulu. Kouluyhyvinvointia hake-massa. Suomen UNICEF, Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, Opetus- ja kulttuuriministeriö. Verkkojulkaisuja 56. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/Hyva_paha_koulu.pdf [viitattu 13.2.2021].
- Hintsanen, M. 2014. Uhkaako melu lasten hyvinvointia ja oppimista? Teok-sessa O. Ampuja & M. Peltomaa, Huutoja hiljaisuuteen. Ihminen ääniympäris-tössä. Tampere: Gaudeamus, 141–160.
- Hipp, T., Pollari, K. & Luoma, S. 2018. Nuorten äänen pitää kuulua! Nuorten osallisuus päätöksenteossa. Lastensuojelun Keskusliitto. Verkkojul-kaisu 6/2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.lskl.fi/materiaali/las-tensuojelun-keskusliitto/Nuorten-aaenen-pitaa-kuulua-final.pdf> [viitattu 16.11.2020].
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. 6.-7. painos. Helsinki: Tammi.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Karvi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. 2020. Poikkeuksellisten opetusjärjestelyjen vaikutukset tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Osa I: Kansallisen arvioinnin taustaraportti, synteesi ja tilannearvio valmiiden aineistojen pohjalta 7.5.2020. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://karvi.fi/app/uploads/2020/05/Poikkeuksellisten-opetusj%C3%A4rjestelyjen-vaikutukset-osa-I-Karvi-7.5.2020-1.pdf> [viitattu 22.11.2020].

Kiilakoski, T. 2012. Koulu nuorten näkemänä ja kokemana. Tilannekatsaus marraskuu. Opetushallitus. Muistiot 2012:6. PDF-dokumentti. Saatavilla: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/144743_koulu_nuorten_nakemana_ja_kokemana_2.pdf [viitattu 22.2.2021].

Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Tampereen yliopisto. Terveystieteen laitos. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-5445-6> [viitattu 20.2.2021].

Konu, A. & Lintonen, T. 2019. Myönteistä kehitystä kouluhyvinvoinnissa. Yhteiskuntapolitiikka: 5-6. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019112744443> [viitattu 16.10.2021].

Kouvolan kaupunki. 2019. Lomauttamisen mahdollisuudet ja niiden vaikutukset palvelutuotantoon. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://ep.kouvola.fi/koukous/20194916-5-4.PDF> [viitattu 16.11.2020].

Kymsote. 2020. Kymenlaakson alueellinen hyvinvointikertomus 2020 & suunnitelma 2020–2025. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kymsote.fi/media/Kymenlaakson-hyvinvointikertomus.pdf?context=bWFzdGVy-fHBkZi1hdHRhY2htZW50c3wxOTI4NzQzfGFwcGxpY2F0aW9uL3BkZnxoOT-MvaDk0Lzg5MTg2NTIzODczNT-gvS3ltZW5sYWFr c29uIGh5dmludm9pb nRpa2VydG9tdXMucGRm-fDE5ZDA0ZTgxZDIyYzVkOTA1OGYyNWlyZTMxN2RjNGYxZTg0NTUz-NDQ1MmQyOWUyZTJiYjkyYWJkNWVjYTC2OWU> [viitattu 1.1.2021].

Kynqäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällönanalyysi. *Hoitotiede* 11 (1), 4–9.

MLL. Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2019. Lapsivaikutusten arviointi kunnassa ja kuntayhtymässä. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://cdn.mll.fi/prod/2019/06/10141551/Lapsivaikutusten-arviointi-kunnassa-ja-kuntayhtym%C3%A4ss%C3%A4-31.5.2019.pdf> [viitattu 20.2.2021].

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.

Leskisenoja, E. & Sandberg, E. 2019. Positiivinen pedagogiikka ja nuorten hyvinvointi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Gummerus.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 30.12.2013/1287.

Paakkonen, T. 2012. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujärjestelmä vaikeahoitoisuuden näkökulmasta. Publications of the University of Eastern Finland. Dissertations in Social Sciences and Business Studies. No 36. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/10563/urn_isbn_978-952-61-0660-1.pdf;sequence=1 [viitattu 11.2.2021].

Parhiala, P. 2020. The role of learning difficulties and brief treatment for student well-being. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta. Väitöskirja. Jyu dissertations 184. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8028-3> [viitattu 21.9.2021].

Perusopetuslaki 21.8.1998/628.

Piispanen, M. 2008. Hyvä oppimisympäristö. Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvyyskäsitysten kohtaaminen peruskoulussa. Jyväskylän yliopisto. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-4871-9> [viitattu 23.10.2021].

Pippuri, T. 2015. Koulun sosiaalityön asiakkuudet ja asiakasprosessit. Kvantitatiivinen tutkimus espoolaisista peruskoululaisista kuraattoripalveluissa. Tampereen yliopisto. Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Licensiaatintutkimus. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201512212556> [viitattu 23.10.2020].

POPS. Perusopetuksen opetussuunnitelma. 2014. Saatavissa: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet> [viitattu 16.11.2020].

Salmela-Aro, K., Upadaya, K. Vinni-Laakso, J. & Hietajärvi, L. 2021. Adolescents' Longitudinal School Engagement and Burnout Before and During COVID-19—The Role of Socio-Emotional Skills. Journal of research on adolescence 31 (3), 796–807. Verkkolehti. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/334403/jora.12654.pdf?sequence=1> [viitattu 11.10.2021].

STM. Sosiaali- ja terveysministeriö. 2020. Työryhmä: Koronaepidemian vaikutukset lasten hyvinvointiin on korjattava – erityinen huomio eriarvoisuuden torjuntaan. Saatavissa: <https://stm.fi/-/tyoryhma-koronaepidemian-vaikutukset-lasten-hyvinvointiin-on-korjattava-erityinen-huomio-eriarvoisuuden-torjuntaan> [viitattu 24.11.2020].

THL. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2018. Lasten ja nuorten terveyttä, hyvinvointia, kasvua ja oppimista edistävät palvelukokonaisuudet – kokemuksia eri maista. Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/136957/URN_ISBN_978-952-343-186-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 16.11.2020].

THL. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2019. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lapsen-osallisuus> [viitattu 11.10.2021].

THL. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2020. Koronaepidemian vaikutukset hyvinvointiin, palveluihin ja talouteen. Saatavissa: <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139889/Viikko%2037-2020%20-%20Koronaepidemian%20vaikutukset%20hyvinvointiin%20palveluihin%20ja%20talouteen.pdf?sequence=37&isAllowed=y> [viitattu 24.11.2020].

THL. Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2021. Kouluterveyskysely 2006–2021 Saatavissa: https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk1/summary_trendi?alue_0=601388&mittarit_0=199594&mittarit_1=199900&mittarit_2=200533&sukupuoli_0=143993# [viitattu 4.10.2021].

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

VN. Valtioneuvosto. 2020. Valtioneuvoston julkaisuja 2020:21. Lasten ja nuorten hyvinvointi koronakriisin jälkihoidossa. Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162318/VN_2020_21.pdf?sequence=7 [viitattu 16.11.2020].

Vaija, H. Puheenjohtaja. Sähköpostiviesti 22.2.2021. Valkealan Kirkonkylän koulun vanhempainyhdistys ry & Valkealan yläkoulun vanhempainyhdistys ry. 2020.

Widlund, A. 2021. Development of Academic Well-Being during Secondary Education – Relations to Performance, Motivational Beliefs, and Aspirations. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/181702/widlund_anna.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 24.9.2021].

YLE. 2021. Katkeruutta, uupumusta ja yksinäisyyttä – Ylen kysely paljastaa, miten kypsiä amislaiset ja lukiolaiset ovat etäopiskeluun: “2004 syntyneistä tulee väliinputoajia”. Saatavissa: <https://yle.fi/uutiset/3-11775682> [viitattu 4.10.2021].

Yleissopimus lapsen oikeuksista 21.8.1991/60.

Opettajien lomautukset nuorten kokemana – haastattelurunko

Kartoittavat kysymykset

- ikä, millä luokalla olet, millaista koulunkäyntisi on, onko koulunkäynnissä ollut haasteita tai onko sinulla ollut tuentarvetta

Syventävät kysymykset

- Merkitys
 - Mitä ajattelit, kun kuulit opettajien lomautuksista?
- Oppitunnit = Koulun olosuhteet
 - Peruttiinko oppitunteja?
 - Millaista oppitunneilla oli?
 - Pystyitkö keskittymään?
- Oppiminen = Itsensätoteuttamisen mahdollisuudet
 - Saitko opetusta?
 - Oliko sinulla vaikeuksia oppia?
- Tuki = Itsensätoteuttamisen mahdollisuudet
 - Saitko tarvitsemaasi tukea?
- Turvallisuus = Koulun olosuhteet
 - Koitko olosi turvalliseksi?
 - Jännittikö mennä kouluun?
- Jaksaminen = Terveystila
 - Miten jaksoit lomautusten aikana?
 - Vaikuttiko lomautukset vointiisi / jaksamiseesi?
- Kokemus
 - Miten koit opettajien lomautukset?
 - Oliko opettajien lomautuksesta haittaa sinulle?

Sana on vapaa

- Mitä haluat vielä sanoa?

Haastattelutiedote

Heippa!

Olen yhteisöpedagogi (Yamk)- opiskelija Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulusta (XAMK) ja teen opinnäytetyötä aiheesta ”Opettajien lomautukset nuorten kokemana”. Opinnäytetyötäni varten tarvitsen sinun apuasi.

Opinnäytetyössäni tutkin sitä, miten oppilaat kokevat opettajien lomautukset.

Tutkimusaineisto kerätään kertaluontoisina yksilöhaastatteluina. Haastattelut nauhoitetaan. Haastattelun kesto on n. 1 tunti. Haastattelut pidetään erikseen sovituissa paikoissa toiveesi mukaan.

Opinnäytetyön tulokset raportoidaan niin, ettei haastateltavia henkilöitä voida tunnistaa. Haastattelut ovat luottamuksellisia, ne nauhoitetaan ja puretaan tekstiksi. Haastateltavien yhteystiedot ja haastattelujen nauhoitukset hävitetään ja niitä ei minun lisäksi kukaan muu käsittele missään vaiheessa.

Toiveenani on 5–10 haastateltavaa.

Mikäli kiinnostuit tai haluat lisätietoa tutkimuksesta, niin ota yhteyttä emmi.vakevahenttu@gmail.com

Ystävällisin terveisin,

Emmi Väkevä-Henttu

Yhteisöpedagogi (Yamk)-opiskelija

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu (XAMK)

Huoltajan suostumus

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN

Annan lapselleni _____ luvan osallistua Emmi Väkevä-Hentun opinnäytetyöhön liittyvään tutkimushaastatteluun aiheesta opettajien lomautukset nuorten kokemana.

Olemme tietoisia siitä, että lapsesta kerättäviä tietoja käsitellään luottamuksellisesti ja siten, ettei niistä voi tunnistaa henkilöllisyyttä. Osallistuminen haastatteluun on oikeus keskeyttää missä vaiheessa tahansa.

Allekirjoituksella vahvistamme suostumuksemme tutkimuksen tekemiseen ja haastattelun nauhoittamiseen.

Paikka ja aika

Huoltajan allekirjoitus
ja nimenselvennys

Tutkimukseen osallistuvan
allekirjoitus ja nimenselvennys

Lomautusten koetut vaikutukset kouluhyvinvointiin

KOULUHYVINVOINTI				
Koulun olosuhteet	Sosiaaliset suhteet	Itsensä toteuttamisen mahdollisuus	Terveystilata	
• Oppitunteja peruttiin • Ei ollut opettajaa paikalla • Opettaja ramppassi luokasta toiseen • Tehtävät tulivat wilmaan • Oppitunnit olivat erilaisia, kuin normaalisti • Koulun meno jännitti • Olosuhteet oli sellaiset, että ei voinut olla koulussa • Ryhmäkoot suuria • Ei ollut tilaa kaikille, istuttiin samalla tuolilla (Huom! Korona aika) • Ei tiedetty missä luokassa piti olla • Ei valvontaa - pelleilyä ja tavaroiden heittäilyä	• Ei juurikaan järjestelmällisyyttä • Tiedottaminen oli huonoa • Opettajilta tuli wilmaan tehtävät • Äikän tehtävä oli ”lue kirja” • Opettajat eivät juurikaan kyselleet kuulumisia • Opettaja ei auttanut mitenkään • Keskenään naurettiin ja juteltiin • Ei ollut keskittymisrauhaa • Heiteltiin kumeja ja naurettiin	• Ei kysytty nuorten ajatuksia, kun päätös tehtiin • Opettajien lomautukset eivät ole hyvä säästökohde • Ei kerrottu mitä lomautusten aikana tapahtuu • En saanut tukea koulussa • Kotona vanhemmat auttoivat • En edes kehdannut kysyä koulussa apua, kun ei se edes osannut opettaa • Ei ollut läksyä, oli paljon helpompaa • Tehtävät tuli vain viestillä, ei tarkempia ohjeita • Itse joutui opiskelemaan, vaati itseltä enemmän	• Koulun meno jännitti • Vaikutti jaksamiseen • Turvarajoituksia ei huomioitu ollenkaan • Ei ollut maskeja • Melu väsytti • Stressiä aiheutti • Ahdistava olo • Huono ilma • Paljon häiriötekijöitä • Kuormitti • Suorittuminen laski • Väsymys lisääntyi • Poissaolot lisääntyivät • Lintaaminen lisääntyi, koska koulussa ei jaksanut olla	